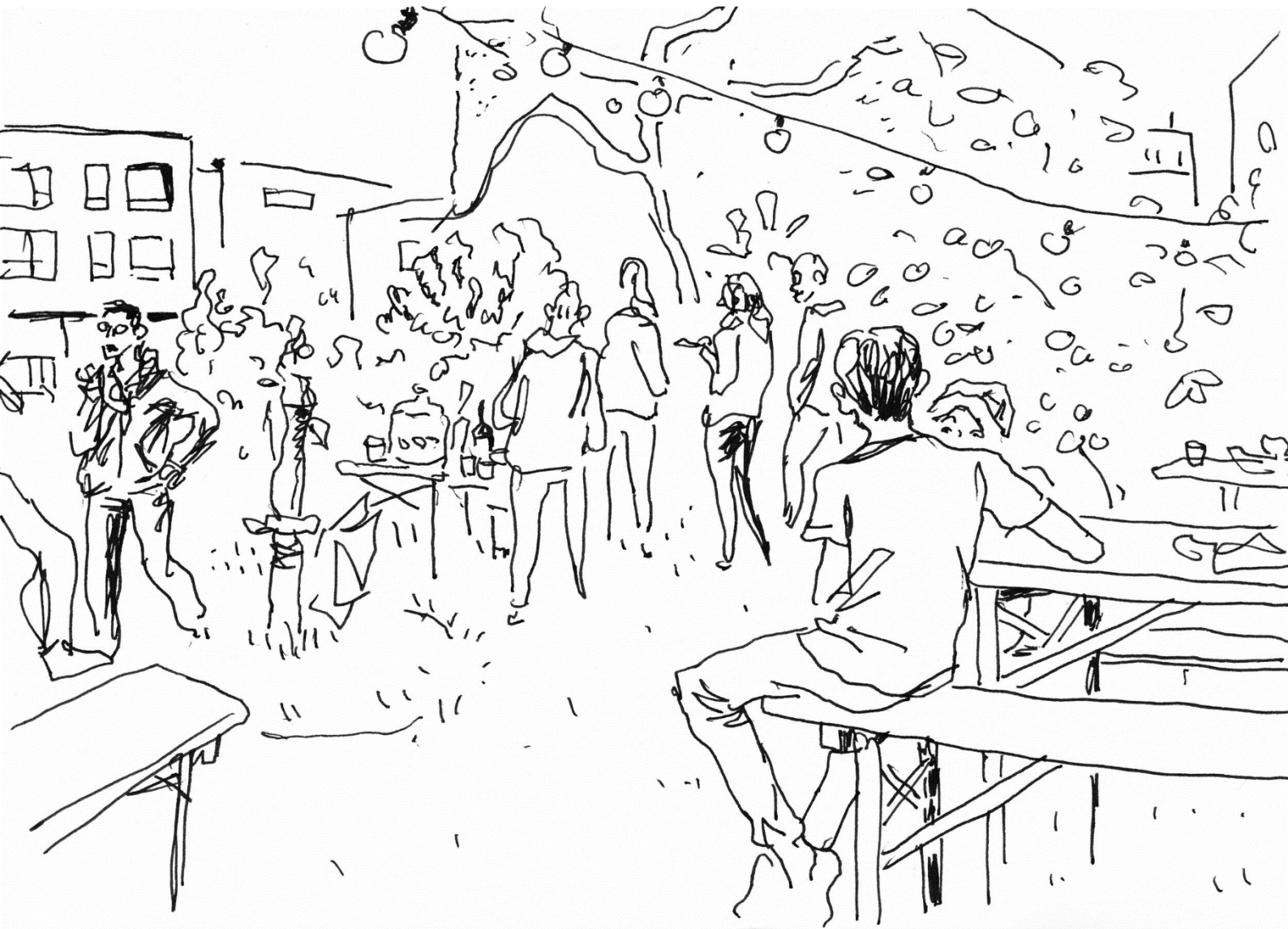

BOUWEN AAN BUREN

*Een onderzoek naar het effect van jongerencontracten
op de sociale cohesie in de buurt.*

Amsterdam School of Real Estate

Studie	MRE 2021-2023
Auteur	Patrick van Veen
1 ^e beoordelaar	drs. J. Schrader-van Meel MSRE
2 ^e beoordelaar	dr. H. Kok MRE

Voorwoord

Met trots en vreugde presenteer ik u mijn masterscriptie met als titel Bouwen aan Buren. Dit academische werk markeert het hoogtepunt van mijn tweejarige reis door het masterprogramma MRE aan de Amsterdam School of Real Estate.

Het schrijven van deze scriptie was een uitdagende en lonende ervaring. Het bood mij de gelegenheid om diep in een onderwerp te duiken dat mij nauw aan het hart ligt en dat van grote betekenis is binnen mijn vakgebied. Gedurende dit proces heb ik veel geleerd, zowel over het onderwerp zelf als over het wetenschappelijke onderzoek. Ik wil mijn oprechte dank uitspreken aan mijn begeleider Jantine Schrader-van Meel, wiens expertise, begeleiding en geduld van onschatbare waarde waren bij elke stap van mijn onderzoek.

Ik wil ook mijn waardering uitspreken voor alle docenten en medestudenten die mijn academische reis hebben verrijkt met inspirerende discussies, waardevolle inzichten en een ondersteunende omgeving.

Tevens ben ik mijn gezin, vrienden, werkgever en collega's dankbaar voor hun geduld, support en aanmoediging gedurende dit hele traject. Jullie geloof in mijn capaciteiten heeft me gemotiveerd om door te zetten, zelfs in tijden van twijfel.

Deze scriptie zou niet mogelijk zijn geweest zonder de deelname van de respondenten die bereid waren hun tijd en kennis te delen om dit onderzoek te laten slagen. Mijn diepe dankbaarheid gaat uit naar hen voor hun bijdrage.

Het is mijn hoop dat deze scriptie een waardevolle bijdrage zal leveren aan het wetenschappelijke discours en dat het anderen zal inspireren om verder onderzoek te doen op dit gebied. Moge dit werk bijdragen aan het bevorderen van kennis en inzicht en het aanpakken van de uitdagingen waarmee onze samenleving geconfronteerd wordt.

Assendelft, september 2023
Patrick van Veen

Samenvatting

De slaagkans voor jongeren om een passende betaalbare huurwoning te bemachtigen in Amsterdam is laag. Voor woningcorporatie Lieve de Key is dit de reden geweest om in 2016 haar koers aan te scherpen en deze doelgroep te helpen bij het maken van hun eerste stappen op de woningmarkt. De toename van jongerenwoningen in combinatie met het jongerencontract zorgt voor terughoudendheid bij gemeente Amsterdam. De aarzeling komt vooral voort uit de tijdelijkheid van het contract en de vermeende negatieve invloed ervan op de sociale cohesie in de buurt. Omdat corporaties en gemeente Amsterdam onvoldoende inzicht hebben of dit effect ook echt door jongerencontracten wordt veroorzaakt is dit onderzoek uitgevoerd.

Dankzij het gebruik van *mixed methods* is inzichtelijk gemaakt wat de betekenis van sociale cohesie is en het belang van jongeren in de stad. Zo is op basis van data uit het HIRA onderzoek op buurtniveau informatie vergaard over het oordeel van sociale cohesie om vervolgens te koppelen aan het aandeel jongerencontracten in de buurt. Uit die analyse blijkt dat het jongerencontract bijdraagt aan de beschikbaarheid van huisvesting voor jongeren en de tijdelijkheid zorgt voor blijvende beschikbaarheid. Op de sociale cohesie in de buurt blijkt deze contractvorm negatief bij te dragen. Op het gebied van thuis voelen en (eigen)betrokkenheid is significant aangetoond dat er een (nihil) negatief effect ontstaat. Uit de gehouden focusgroep blijkt met name het tijdelijke karakter ervoor te zorgen dat de jongeren minder gemotiveerd zijn om moeite te steken in lange termijn relaties met buurtbewoners. Neemt niet weg dat deze jongeren interactie met buurtbewoners heel belangrijk vinden.

Er is een gedeelde verantwoordelijkheid om de balans in de buurt goed te houden. Iedere doelgroep verdient een kans om in een buurt te wonen, een buurt waar de sociale cohesie goed is. Een buurtvisie opgesteld door gemeente Amsterdam en de Amsterdamse corporaties kan bijdragen aan een duidelijke richting. Het belang van de buurt kan hiermee steviger worden verankerd. Flexibiliteit op regelgeving omtrent jongerenwoningen is dan wel nodig om de beschikbaarheid van jongerenwoningen op peil te houden. Daarnaast is het jongerencontract niet nodig bij specifieke woningen, zoals studio's. De kwaliteit van de woningen zorgt al voor een natuurlijke doorstroming. Gebruik het contract als middel, niet als doel op zich. Door de jongeren vertrouwd te maken met de buurt, kan een laatste stap worden gezet naar het bevorderen van een betere sociale cohesie in de buurt. Dit zal helpen om contacten sneller tot stand te brengen en de interactie tussen buurtbewoners op gang te helpen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
1. Inleiding	6
<hr/>	
1.1 Aanleiding	6
1.2 Probleemstelling	6
1.3 Doelstelling en onderzoeksvraag	7
1.4 Onderzoeksmethode	7
1.5 Leeswijzer	8
2. Sociale cohesie	9
<hr/>	
2.1 Inleiding	9
2.2 Wat is sociale cohesie?	9
2.3 Dimensies van sociale cohesie	10
2.4 Sociale cohesie in Amsterdam	15
2.5 Jongeren in de stad	18
2.6 Conclusie	20
3. Data en methodologie	22
<hr/>	
3.1 Inleiding	22
3.2 Onderzoeksmethode	22
3.3 Databronnen	22
3.4 Databewerking en selectie	22
3.5 Kwantitatief onderzoek	25
3.6 Kwalitatief onderzoek	26
3.7 Conclusie	27
4. Analyse	29
<hr/>	
4.1 Inleiding	29
4.2 Beschrijvende statistiek	29
4.3 Regressieanalyse	33
4.4 Focusgroep	38
4.5 Conclusie	42
5. Conclusie, reflectie en advies	44
<hr/>	
5.1 Inleiding	44
5.2 Conclusie	44
5.3 Reflectie	45
5.4 Advies aan de sector	46

Literatuurlijst	47
------------------------	-----------

Bijlagen	50
-----------------	-----------

Bijlage 1: verslag focusgroep	50
Bijlage 2: test op normaalverdeling	50
Bijlage 3: test op lineair verband	50
Bijlage 4: test op homoscedasticiteit	50
Bijlage 5: test op multicollineariteit	50
Bijlage 6: meervoudige regressieanalyse.....	50

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

“In geouwehoer kun je niet wonen” (Schaefer, 1978). Een uitspraak die ook passend is voor de huidige wooncrisis. De woningmarkt is momenteel nogal weerbarstig: huizenprijzen zijn de afgelopen jaren flink gestegen, er is een aanhoudende vraag naar betaalbare woningen en het aanbod blijft achter. Voor Amsterdam is dit niet anders. Kleine huishoudens tot 33 jaar wonen minder dan gemiddeld in een corporatie- of koopwoning en juist vaker in een particuliere huurwoning. Zij staan vaak aan het begin van hun carrière en hebben, zeker in een stad als Amsterdam met hoge huizenprijzen, nog niet genoeg inkomen om te kunnen kopen. Hun inschrijfduur is ook te kort om kans te maken op een sociale huurwoning. Uit onderzoek van Lijzenga en Setten (2022) blijkt dat 40% van de jonge huishoudens die tot de corporatiedoelgroep behoort een huur betaald die boven de liberalisatiegrens ligt, waarvan de helft een huur van boven de € 1.053. Daarnaast blijkt uit hetzelfde onderzoek dat de slaagkans voor jongeren in 2020 en 2021 lager is dan de periode 2015-2019. Hiermee heeft deze doelgroep, samen met gezinnen, de minste kans op een passende betaalbare huurwoning in Amsterdam.

In 2016 is dit de reden geweest dat Lieven de Key haar koers heeft aangescherpt. Door haar duidelijke focus op een doelgroep die moeilijk aan een woning komt hoopt Lieven de Key bij te dragen aan dynamiek (Lieven de Key, 2015). Hierbij maken ze veelvuldig gebruik van het tijdelijke jongerencontract. Lieven de Key hoopt hiermee de woningmarkt in beweging te houden en daarmee de dynamiek niet tot stilstand te laten komen. Vrijkomende sociale huurwoningen worden hierbij met voorrang verhuurd aan een jongere door middel van het (5-jaars) jongerencontract. Dit gebeurt zowel in de nieuwbouw als bestaande bouw.

De toename van jongerenwoningen werd door een bewoner in recent onderzoek genoemd als een positieve ontwikkeling voor de buurt (Verheij, 2022). Dit ging met name over mengen in bestaande complexen. Tegelijkertijd is de gemeente Amsterdam terughoudend over het toepassen van jongerencontracten binnen bepaalde buurten omdat deze doelgroep in mindere mate bijdraagt aan de sociale cohesie in de buurt. Het gaat dan om de hoeveelheid woningen die zijn toegevoegd door nieuwbouw en met een jongerencontract worden verhuurd. Uit onderzoek blijkt echter dat sociale menging juist positieve effecten kan hebben op de buurt. Het inkomen en de status van buurtbewoners wordt door menging verbeterd wat ten goede komt aan de waardering van het vastgoed (Uyterlinde & Engbersen, 2018). De terughoudendheid van de gemeente Amsterdam bemoeilijkt het uitvoeren van het beleid van Lieven de Key in zowel nieuwbouw als bestaande bouw.

De urgentie om inzicht te krijgen in de wijze waarop jongeren bijdragen aan de sociale cohesie neemt toe. In de periode 2024-2027 wil de gemeente Amsterdam 3.000 sociale huurwoningen toevoegen door middel van nieuwbouw (gemeente Amsterdam, 2023). Lieven de Key wil hier een aanzienlijke bijdrage aan leveren. De constatering over sociale menging, de uitspraak van de bewoner over de jongeren in de buurt en het tegengeluid van de gemeente, maakt het onderzoeken van de effecten van het verhuren aan jongeren door middel van het jongerencontract op de sociale cohesie in de buurt relevant.

1.2 Probleemstelling

Het ontbreken van inzicht in het effect van het jongerencontract op de sociale cohesie in de buurt vormt het kernprobleem. Het ontbreken van deze kennis kan er toe leiden dat de veranderingen die ontstaan in de samenstelling van buurten ervoor zorgen dat bewoners zich onderling minder kunnen identificeren en daardoor kloven ontstaan tussen de verschillende doelgroepen. Wanneer blijkt dat dit het geval is kunnen corporaties bijsturen op het aantal woningen dat op deze wijze wordt verhuurd.

In verschillende studies wordt de afname van sociale cohesie gekoppeld aan de toename van individualisering van de samenleving. De omgeving is in mindere mate van belang ten opzichte van het eigen belang, de individu. Door de steeds groter wordende impact van digitale mogelijkheden kunnen mensen verbinding leggen met de hele wereld. Geografische beperkingen, zoals afstand, zijn daardoor minder belangrijk en worden steeds kleiner (Castells, 2000). Sociale cohesie kent echter verschillende

dimensies die op zichzelf staan en niet tot hun recht komen als je die schaart onder sociale buurtkenmerken (Wittebrood & Van Dijk, 2007).

Je zou verwachten dat sociale interactie in de buurt een positieve bijdrage levert aan de sociale cohesie, waardoor de veiligheid en leefbaarheid van de buurt ook verbeteren. Uit onderzoek van Hart et al. (2002) blijkt echter dat een sterke sociale cohesie niet altijd goed is voor de buurt. Door een sterke sociale cohesie kan een buurt zich namelijk ook meer naar binnen richten en zich hiermee afsluiten van de buitenwereld. In arbeiderswijken in stadsdeel Noord zorgt de naar binnen gekeerde interactie juist voor verbinding tussen kwetsbare doelgroepen die moeilijk mee kunnen komen met de verandering in de buurt, en dus niet op het mengen van verschillende groepen (Van de Kamp et al., 2019).

Verschillende onderzoeken laten ook zien dat er geen eenduidig beeld is over hoe sociale cohesie het best tot stand komt. Naast de doelgroep blijkt ook de maatschappelijke verandering naar een kennisnetwerk en individualisme variabelen te zijn die effect hebben. Een onderzoek naar sociale cohesie moet zich daarom richten op de samenhang tussen jongeren, de intensiteit waarin die doelgroep haar plek vindt en de veranderende maatschappelijke trends. De rol van jongeren die huren met een jongerencontract is hierin nog onderbelicht. Dit is zowel vanuit maatschappelijk als wetenschappelijk perspectief relevant om te onderzoeken.

1.3 Doelstelling en onderzoeksvraag

Het onderzoeken van de effecten die het toevoegen jongerenwoningen, verhuurd met een jongerencontract, heeft op de sociale cohesie zoals die wordt ervaren door de buurtbewoners is het doel van dit onderzoek. De verschillende signalen, van zowel buurtbewoners als de gemeente Amsterdam, staan haaks op elkaar. Dit kan te maken hebben met het verschil tussen: het toevoegen van aanzienlijke aantallen door middel van nieuwbouw, en het mengen van jongeren in bestaande bouw wanneer een woning wordt opgezegd en opnieuw verhuurd kan worden. Dit onderzoek richt zich daarom op het toevoegen van jongeren én de snelheid waarop dat gebeurt, omdat hiermee het effect van intensiteit inzichtelijk wordt gemaakt. De hoofdvraag luidt: *Wat is het effect van jongerenwoningen, verhuurd met een jongerencontract in de sociale huur, op de sociale cohesie in de buurt?*

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn onderstaande deelvragen samengesteld. Met deze deelvragen wordt het doel van dit onderzoek behaald.

1. Wat is sociale cohesie?
2. Wat beïnvloedt de sociale cohesie in een buurt?
3. Hoe ontwikkelt de sociale cohesie zich in Amsterdam?
4. Hoe ziet de ontwikkeling van jongerencontracten in Amsterdam eruit?
5. In hoeverre beïnvloedt een jongere met een jongerencontract de sociale cohesie in de buurt?
6. Wat kunnen corporaties doen om de sociale cohesie in de buurt te verbeteren?

1.4 Onderzoeksmethode

Er wordt getracht inzicht te verkrijgen in de effecten van jongerenwoningen op de sociale cohesie van de buurt. Dit wordt onderzocht door middel van een toetsende studie naar de hoofdvraag. De eerste twee deelvragen leiden tot een conceptueel model dat gebruikt wordt om de effecten in buurten kwantitatief te onderzoeken. Hiervoor worden CBS buurten in Amsterdam gebruikt waarin woningen in de sociale huur zijn verhuurd. De gegevens van het onderzoek 'Huurders in regio Amsterdam' (HIRA) verstrekken informatie over de geselecteerde controlevariabelen. Door deze data te koppelen met data uit het 'Basisbestand gebieden Amsterdam' (BBGA) en data van de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties (AFWC) is een complete dataset te maken voor het kwantitatieve deel van dit onderzoek. Er wordt zowel beschrijvende statistiek als een regressieanalyse uitgevoerd.

Inzichten die voortkomen uit bovenstaande onderzoeken worden gebruikt in de focusgroep met buurtbewoners die een jongerencontract en reguliercontract hebben. In de focusgroep nemen ook werknemers van Lieven de Key deel. Hiermee wordt meer duiding gegeven aan het begrip sociale cohesie en wordt er gezocht naar aanbevelingen voor de sector. Het doel is om de oorzaken en

gevolgen die in het theoretisch kader en het kwantitatieve onderzoek naar voren zijn gekomen te toetsen aan de beleving van de buurtbewoners.

Voor de structurering wordt gebruikt gemaakt van de TPA-structuur (Van Hoek, 2018):

- Theorie: Sociale cohesie, oorzaken en gevolgen
- Praktijk: Jongeren met jongerencontract in sociale huurwoning, verband tussen sociale cohesie en jongeren
- Analyse: beschrijving, verbanden toetsen, verdiepen en beoordelen
- Conclusie: criteria, overzicht

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 behandelt de theoretische achtergrond en schetst de context van Amsterdam, als voorbereiding op het ontwikkelen van een conceptueel model. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de gebruikte methodologie voor dit onderzoek besproken. De resultaten van zowel de kwantitatieve als kwalitatieve analyses worden gepresenteerd in hoofdstuk 4. De conclusie, reflectie en aanbevelingen aan de sector worden gepresenteerd in hoofdstuk 5.

2. Sociale cohesie

2.1 Inleiding

Wat is sociale cohesie en wat beïnvloedt de sociale cohesie in een buurt? Dit hoofdstuk behandelt de literatuur met betrekking tot sociale cohesie, met als doel om de eerste twee deelvragen te beantwoorden. In paragraaf 2.2 worden de kenmerken besproken die de sociale cohesie beïnvloeden, waarna in paragraaf 2.3 de verschillende dimensies en effecten op de buurt uiteengezet worden. In paragraaf 2.4 wordt sociale cohesie vanuit het Amsterdamse perspectief beschreven. De uitwerking van het belang van jongeren in de stad is te vinden in paragraaf 2.5. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met het operationaliseren van begrippen en een conceptueel model. De beantwoording van de deelvragen is in de conclusie opgenomen.

2.2 Wat is sociale cohesie?

Sociologie als wetenschap is ongeveer tweehonderd jaar geleden ontstaan. In dezelfde periode was ook de industriële revolutie gaande. Voor die tijd waren er wel ideeën over de verschillen tussen mensen die tot de hoger geplaatste orde behoorden en andere mensen die lagere arbeid uitvoerden. De industriële revolutie zorgde ervoor dat het leven zich niet voornamelijk op agrarisch gebied afspeelde, maar zich meer naar de gebieden verplaatste waar industrie ontstond. Volgens Durkheim (1893) (Spaulding et al., 2010) heeft modernisering tot het afbrokkelen van de samenleving geleid. Durkheim was de eerste socioloog die sociale cohesie meetbaar heeft gemaakt door het aantal zelfdodingen te onderzoeken. Opvallend was dat in gebieden waar industrialisering hoog was, het aantal zelfdodingen mee steeg. Als belangrijkste redenen beschreef hij de toenemende anonimiteit en egoïsme bij de individu.

Het begrip sociale cohesie is al eeuwen aan verandering onderhevig. Durkheim (Spaulding et al., 2010) omschreef het als de mate van verbondenheid en bereidheid tot samenwerking en ondersteuning tussen mensen binnen een gemeenschap of samenleving. Het heeft te maken met het gevoel van saamhorigheid, onderling vertrouwen, respect en solidariteit tussen individuen en groepen binnen een gemeenschap. Volgens Durkheim correleert het type solidariteit met het type samenleving (Goddijn, 1973). In de traditionele samenlevingen gaat groepsbelang boven het individuele belang en vindt er op basis van gelijkwaardigheid interactie plaats. Hiervoor gebruikte Durkheim de term *solidarité mécanique* (Spaulding et al., 2010), oftewel *mechanische solidariteit*. De Duitse socioloog Tönnies beschrijft de wil om met een hechte groep, zoals familie of kleine gemeenschappen, een relatie aan te gaan als *gemeinschaft*, oftewel *gemeenschap* (1935).

Tegenover de *mechanische solidariteit* en *gemeinschaft* staan de meer op de individu gerichte stromingen uit de klassieke sociologie. Organische solidariteit wordt door Durkheim beschreven als sociale samenhang die tussen individuen ontstaat door afhankelijkheden van elkaar (Spaulding et al., 2010). Die afhankelijkheden maken het nodig om bepaalde taken uit te voeren waardoor de solidariteit daar ook door wordt bepaald. De meer progressievere stroming die economische motieven had en door het kapitalisme zou zijn voortgedreven noemt Tönnies (1935) het *gesellschaft*, oftewel de maatschappij. Hieruit valt af te leiden dat er een overgang plaatsvond naar een modernere samenleving.

In de laatste vijftig jaar van de twintigste eeuw stond de opkomst van informatie- en communicatietechnologieën centraal, wat leidde tot een digitale revolutie. Deze innovatieve technologieën maakten het mogelijk om gemakkelijk met elkaar in contact te komen, ongeacht de geografische afstand. Men ontmoet elkaar in een virtuele wereld wat kan zorgen voor verbondenheid en onderlinge steun (Castells, 2000). Een nadelig effect is dat desinformatie in community's kan zorgen voor een gekleurd beeld waardoor polarisatie ontstaat (Van den Berg & Van Wonderen, 2019). De ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologieën heeft bijgedragen aan de doorbraak van de kenniseconomie. Een economie waarin de intelligentie van de mens de belangrijkste motor is voor economische verbetering draagt bij aan een toename van de kloof tussen kenniswerkers en andere werknemers. Hoogopgeleide werknemers zijn vaak beter in staat om te profiteren van de kansen die de kenniseconomie biedt, terwijl laagopgeleide werknemers vaak achterblijven. Dit kan leiden tot een

groeijende kloof tussen verschillende groepen in de samenleving en een verminderd gevoel van sociale cohesie.

Sociale cohesie gaat over de samenwerking tussen verschillende individuen in de maatschappij. Sociale interactie tussen die individuen is essentieel om verbondenheid te vergroten en gemeenschappelijke normen en waarden ontstaan. Individuen kunnen om diverse redenen streven naar sociale cohesie, waaronder altruïsme, morele overtuigingen, eigenbelang, sociale controle of groepsdruk. Meestal is er sprake van een samenspel van deze beweegredenen (De Hart et al., 2002). Sociale cohesie is een begrip dat in verhouding staat tot andere factoren en kan niet op een duidelijke en eenduidige manier worden gedefinieerd. Het is moeilijk om een algemeen oordeel te vellen over of er over het geheel genomen te veel of te weinig sociale cohesie is. Echter, er zijn wel specifieke groepen, categorieën of buurten waar een lage betrokkenheid op een of meerdere aspecten van sociale cohesie wordt waargenomen, zoals bijvoorbeeld bij etnische, sociaaleconomische of leeftijdsgroepen. Aan de andere kant is de betrokkenheid bij sommige groepen juist groter (De Hart et al., 2002). Kearns en Forrest (2000) stellen dat sociale cohesie betrekking heeft op het harmonieuze samenspel van diverse maatschappelijke groepen, waarbij zij zich richten op gedeelde economische, sociale en ruimtelijke normen. Hieruit valt goed af te leiden dat sociale cohesie over meerdere onderwerpen gaat. Er worden vijf dimensies onderscheiden die van invloed zijn op sociale cohesie, namelijk (Boutellier et al., 2019):

- Gelijkheid
- Veiligheid
- Sociaal contact
- Leefomgeving
- Betrokkenheid en vertrouwen

2.3 Dimensies van sociale cohesie

Gelijkheid

Het gelijkheidsbeginsel is een principe dat iedere burger gelijke rechten heeft en op dezelfde manier behandeld wordt. De mate van gelijkheid in een samenleving is volgens Kearns en Forrest (2000) afhankelijk van het beleid dat gericht is op het voorkomen van ongelijkheid. Dit heeft niet alleen betrekking op de mate van samenhang tussen verschillende gemeenschappen, maar ook de maatschappelijke en politieke instellingen kunnen de sociale cohesie verbeteren (Novy et al., 2012). Alle groepen in de samenleving hebben recht op gelijke toegang tot sociale diensten, zorg, onderwijs en openbaar vervoer. Wanneer dit niet zo is bestaat de kans dat sociale cohesie negatief wordt beïnvloed.

Een ander aspect dat invloed heeft op de sociale cohesie is economische ongelijkheid in buurten. In buurten waar het inkomensverschil groot is, kan dit leiden tot een gebrek aan saamhorigheid en een gevoel scheppen van uitsluiting van de samenleving (Ranci, 2011). In een onderzoek uitgevoerd door Hsieh en Pugh (1993) is aangetoond dat er een sterke correlatie bestaat tussen inkomensongelijkheid, armoede en criminaliteit. Er is een grotere kans op sociale onrust en criminaliteit in gebieden waar een grotere inkomensongelijkheid is. Uit onderzoek van Dekker en Bolt (2005) valt op te maken dat mensen met een hoger inkomen meer mogelijkheden hebben om een breed netwerk te onderhouden. Dit is gerelateerd aan het gegeven dat die groep over voldoende gelden beschikt, waardoor ze toegang hebben tot meer communicatiemiddelen en zich gemakkelijker kunnen verplaatsen.

Uit het rapport van WRR (2018) blijkt dat diversiteit in de samenleving zowel voordelig als nadelig uit kan pakken op de sociale cohesie. Aan de ene kant kan diversiteit leiden tot een verhoogd begrip en tolerantie tussen verschillende groepen, wat de sociale cohesie versterkt. Aan de andere kant kan een te grote diversiteit ook leiden tot segregatie en uitsluiting van bepaalde groepen, waardoor de sociale cohesie wordt ondermijnd. Minderheden met een etnische achtergrond hechten aan een goede relatie met buurtgenoten en beoordelen slecht gedrag strenger dan autochtone Nederlanders (Dekker & Bolt, 2005).

Samenvattend, sociale gelijkheid en ongelijkheid spelen beide een rol in de sociale cohesie binnen steden en gemeenschappen. Maatregelen gericht op het verminderen van ongelijkheid en het

bevorderen van inclusie en solidariteit tussen verschillende bevolkingsgroepen dragen positief bij aan de sociale cohesie in de gemeenschap.

Veiligheid

De relatie tussen veiligheid en sociale cohesie is gecompliceerd en veelzijdig, en wordt in verschillende studies besproken. Zo concluderen Komter et al. (2000) dat sociale cohesie kan bijdragen aan veiligheid in een buurt, doordat buurtbewoners elkaar beter kennen en onderlinge contacten hebben. Het gevoel van vertrouwen naar elkaar en de buurt wordt hierdoor vergroot, dit kan leiden tot gezamenlijke acties om de veiligheid beter te maken. Buurtbewoners die zich veilig voelen zullen eerder de behoefte hebben om contact te maken met andere buurtbewoners en aan buurtactiviteiten meedoen (Wittebrood & Van Dijk, 2007). Bijkomend effect is het voorkomen van criminaliteit. Buurtbewoners die elkaar kennen houden elkaar beter in de gaten waardoor signalen van criminaliteit eerder worden gezien.

Voor een gevoel van veiligheid en een stabiele samenleving is vertrouwen in andere mensen en instituties belangrijk. Wanneer mensen elkaar vertrouwen is men eerder geneigd om gezamenlijk te werken aan gemeenschappelijke doelen en elkaar te helpen in tijden dat het minder gaat (Sztompka, 1999). Oppelaar en Wittebrood voegen daaraan toe dat een onveilig gevoel juist kan leiden tot een vermindering van sociale cohesie. Angst zorgt er voor dat mensen zich terugtrekken in hun eigen huis en zich afsluiten voor de buitenwereld. Hierdoor neemt het contact met buurtbewoners af en daalt de sociale cohesie. Slachtoffers van criminaliteit ervaren vaak een lager gevoel van sociale cohesie doordat ze het vertrouwen in buurtbewoners verliezen en zich minder veilig voelen (Oppelaar & Wittebrood, 2006). Vaak zijn jongeren het slachtoffer van gewelddadige incidenten en hebben ze een gevoel van onveiligheid. Volgens Wittebrood is er meer kans op criminaliteit en een verloederde omgeving in buurten waar veel jongeren wonen, wat resulteert in een hogere mate van onveiligheidsgevoelens in vergelijking met buurten waar weinig jongeren wonen (Oppelaar & Wittebrood, 2006).

Boutellier beschrijft hoe de roep om veiligheid soms kan leiden tot een verhoogde polarisatie in de samenleving (2004). Mensen die zich onveilig voelen, zoeken vaak bescherming bij gelijkgestemden en creëren zo een sociaal isolement. Dit kan leiden tot een afname van sociale cohesie en een verlies van vertrouwen in andere groepen in de samenleving. Het delen van lokale geschiedenis en cultuur kan bijdragen aan een gevoel van gemeenschappelijke identiteit en sociale cohesie in gentrificerende buurten (Blokland, 2000).

In het onderzoek van Ruijsbroek et al. (2015) is het effect van veiligheid, gepercipieerde veiligheid en sociale cohesie op de gezondheid en fysieke activiteit van mensen in een specifieke gemeenschap geanalyseerd. Het onderzoek toont aan dat mensen die in onveilige buurten wonen vaak minder gezond zijn en minder aan lichaamsbeweging doen. Dit kan onder andere worden verklaard doordat een gevoel van onveiligheid kan leiden tot een verhoogde stressrespons, wat weer kan bijdragen aan diverse gezondheidsproblemen. Het onderzoek laat ook zien dat sociale cohesie een beschermende factor kan zijn voor de gezondheid en fysieke activiteit van mensen. Een sterkere sociale cohesie kan mensen helpen zich veiliger te voelen en meer vertrouwen te hebben in hun omgeving, wat weer kan bijdragen aan een betere gezondheid en meer lichaamsbeweging.

Uit bovenstaande blijkt dat een gevoel van veiligheid en sociale cohesie nauw met elkaar verbonden zijn. Een veilige buurt, wijk of stad draagt bij aan een hogere mate van sociale cohesie en vice versa. Vertrouwen, gemeenschappelijke identiteit en het gevoel van verbondenheid tussen buurtbewoners zijn essentieel voor een gevoel van veiligheid.

Sociaal contact

Het proces waarbij individuen elkaar ontmoeten, communiceren en relaties opbouwen in verschillende sociale contexten zoals buurten, gemeenschappen en samenlevingen wordt sociale interactie genoemd. Volgens Jacobs is de levendigheid van steden en de rol van sociale interactie in het creëren van veilige buurten hierin van groot belang (1961). Jacobs benadrukt dat diverse activiteiten en het samenkomen en interactie tussen bewoners essentieel zijn om een gevoel van gemeenschappelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid te stimuleren. Dit draagt eraan bij dat bewoners minder behoefte hebben om te verhuizen. Het aangaan van sociale interacties kan resulteren in een verbetering van de levenskwaliteit, een toename van wederzijdse ondersteuning en een grotere betrokkenheid bij activiteiten binnen de gemeenschap. Dit kan ook leiden tot een betere veiligheid en gezondheid in de

buurt en kan bijdragen aan een gevoel van identiteit en trots onder de bewoners (Bolt & Ter Maat, 2005). Een concept dat ook de 15 minutenstad van Carlos Moreno nastreeft. De nadruk van dit concept ligt op de bereikbaarheid van voorzieningen, met name binnen loop- en fietsafstand. Het gevolg zou minder autoverkeer zijn en meer plekken waar buurtbewoners elkaar kunnen ontmoeten (Moreno et al., 2022).

Volgens Putnam (2000) kan de afname van sociale interactie leiden tot een gebrek aan vertrouwen in anderen, minder betrokkenheid bij de politiek en minder maatschappelijke samenhang. Putnam benadrukt de cruciale rol van sociale interactie in het vormen van sterke gemeenschappen en het stimuleren van democratische waarden. Hij maakt hierbij een onderscheid tussen twee soorten sociaal kapitaal: hechte banden (*bonding capital*) en verbindende banden (*bridging capital*). Hechte banden verwijzen naar sterke relaties binnen een gemeenschap. Dit type is meer intern gericht en resulteert daardoor in minder nieuwe informatie van buitenaf. Daar tegenover staat *bridging capital*, de band tussen gemeenschappen. Hierbij is de interactie zwakker, maar groepsoverstijgend, waardoor nieuwe informatie makkelijker de ander bereikt. *Bridging capital* kan bijdragen aan een beter gevoel van veiligheid, de identiteit van het gebied verbeteren en het thuisgevoel versterken (Henning & Lieberg, 1996).

De structuur van een stad kan een positieve bijdrage leveren aan sociale interactie. Bolt en Torrance (2005) stellen dat sociale banden worden versterkt door de ontwikkeling van gemeenschappelijke ruimtes en voorzieningen die het contact tussen bewoners aanmoedigen. Bij het herstructureren van steden dient men rekening te houden met de sociale structuren in buurten om ervoor te zorgen dat die niet verdwijnen. Succesvolle wijken worden gekenmerkt door de sociale interactie tussen bewoners, gezamenlijke normen en waarden en informele sociale netwerken. Problemen in de buurt worden sneller aangepakt als er een gevoel van saamhorigheid is (Van der Horst et al., 2001).

In het onderzoek van Hart et al. (2002) is de sociale cohesie tussen verschillende Nederlandse wijken bestudeerd. De sociale integratie in Dordrechtse wijken komt lastiger tot stand, mede door een hogere verhuismobiliteit. Het zijn voornamelijk de vroeg naoorlogse stedelijke wijken waar een hogere verhuisgeneigdheid is, dit worden ook wel doorgaansgebieden genoemd. Dit leidt samen met de anonimiteit tussen burens, verschillende etnische groepen, kansarme jongeren en weinig lokale organisaties tot zwakke sociale cohesie.

Sociale interactie speelt een rol bij het opbouwen van veerkrachtige gemeenschappen en het bevorderen van een gevoel van saamhorigheid en identiteit onder de bewoners. Het bevorderen van sociale interactie in buurten en wijken kan bijdragen aan een betere kwaliteit van leven, meer onderlinge steun, betrokkenheid bij gemeenschapsactiviteiten en het vermogen van de bewoners om problemen in de buurt aan te pakken.

Leefomgeving

Deze dimensie gaat over plaatsgebondenheid en identiteit. Het gaat over het gevoel dat de bewoner heeft over het wonen in de buurt. De twee dimensies die door Dekker en Bolt (2005) worden onderscheiden zijn sociale binding, deze bevordert de sociale cohesie door steun en hulp die men bij buurtbewoners vindt; en ruimtelijke-emotionele binding, wat meer gaat over de symbolische waarde van de plek.

Een goed onderhouden en aantrekkelijke openbare ruimte kan bijdragen aan het creëren van een gemeenschappelijke identiteit en het versterken van de sociale cohesie. Florida (2002) wijst erop dat creatieve, hoogopgeleide mensen aangetrokken worden tot buurten met een mooie omgeving en een sterke sociale cohesie, wat kan leiden tot economische groei en welvaart in de buurt. Het onderzoek van Hart et al. (2002) benadrukt het belang van de leefomgeving voor sociale cohesie. Een goed verzorgde woonomgeving levert een positieve bijdrage aan sociale cohesie en harmonie in buurten. Het bevordert het gevoel van verbondenheid tussen bewoners, wat leidt tot een grotere betrokkenheid bij gemeenschappelijke doelen en onderlinge ondersteuning. Dit kan bijdragen aan een groter gevoel van saamhorigheid en solidariteit, wat op zijn beurt de sociale cohesie kan verbeteren.

Ontmoeting is een factor die bijdraagt aan het bevorderen van sociale cohesie in een buurt, hierdoor ontstaat een gevoel van gemeenschappelijke identiteit. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door gemeenschappelijke activiteiten en evenementen te organiseren, zoals buurtbarbecues of

speelpleindagen. Het stimuleren van activiteiten en gemeenschappelijke initiatieven hebben een positief effect op de sociale cohesie (Dekker & Bolt, 2005). Hoe betrokken je bent bij een buurt heeft te maken met het gevoel van herkenning en samenhang. Deze elementen bepalen de mate van betrokkenheid van buurtbewoners in gemeenschappen (Bolt & Torrance, 2005). Wanneer er de mogelijkheid is om binnen een straal van 15 minuten voorzieningen ten behoeve van de basisbehoefte te hebben draagt dit ook bij aan een betere leefomgeving. Door dit binnen loop- en fietsafstand beschikbaar te hebben ontstaat schonere lucht en ontstaat er meer ruimte om groenvoorzieningen aan te leggen. Hiermee kan de levenskwaliteit van de buurtbewoners verbeterd worden (Moreno et al., 2022).

Een slechte leefomgeving kan leiden tot een afname van de sociale cohesie. Wanneer de leefomgeving vervuild, verwaarloosd of onveilig is, kan dit leiden tot gevoelens van onbehagen en onveiligheid onder de bewoners. Dit kan leiden tot een gevoel van vervreemding en afstand tussen bewoners onderling en tussen bewoners en hun omgeving. Hierdoor kunnen er problemen ontstaan zoals sociale isolatie, spanningen tussen verschillende groepen bewoners en een afname van het gevoel van saamhorigheid (Van Hart et al., 2002).

Om de verbondenheid tussen buurtbewoners te versterken is het van cruciaal belang dat de leefomgeving aantrekkelijk en goed verzorgd is. Een aantal manieren om dit te bereiken zijn onder andere het zorgen voor een veilige en schone omgeving, het onderhouden van groene zones en het stimuleren van gezamenlijke activiteiten. Bovendien kan de betrokkenheid van overheidsinstanties en andere belanghebbenden bij het beleid ook bijdragen aan het verbeteren van de leefomgeving en dus de sociale samenhang bevorderen. De sociale cohesie is gebaat bij een goed verzorgde leefomgeving, wat resulteert in een sterkere connectie tussen buurtbewoners.

Betrokkenheid en vertrouwen

Kearns en Forrest (2000) benadrukken het belang van het delen en uitdragen van gemeenschappelijke waarden door zowel individuele burgers als de bredere gemeenschap. Hierdoor kan er een gevoel van eenheid en solidariteit ontstaan en kunnen conflicten en spanningen tussen verschillende groepen binnen de gemeenschap worden opgelost. Het is van belang dat beleidsmakers en bestuurders de gemeenschappelijke waarden van de gemeenschap begrijpen en meenemen bij het ontwikkelen van beleid en het nemen van beslissingen. Zo kan er een gemeenschappelijke visie worden gecreëerd die breed wordt ondersteund door de gemeenschap. Volgens Kearns en Forrest (2000, 2001) worden buurten met een sterke sociale cohesie gekenmerkt door een hoge mate van vertrouwen en verbondenheid tussen buurtbewoners.

Het handhaven van specifieke normen, waarden en informele regels binnen een gemeenschap is essentieel voor de opbouw en het behoud van sociale samenhang (Hart et al., 2002; Kearns & Forrest, 2000). Het doel is niet om afwijkend gedrag te bestraffen, maar om de collectief gedeelde normen en waarden te bekrachtigen en te herstellen. Als er overeenstemming is over deze normen en waarden, kan dit de leefbaarheid in de buurt verbeteren door het verminderen van overlast en conflicten (Bolt & Torrance, 2005). Volgens studies zoals die van Sampson et al. (1997), kan een aanzienlijk verband tussen criminaliteit en buurtkenmerken worden toegeschreven aan het bestaan van collectieve doeltreffendheid, wat verwijst naar de bereidheid en capaciteit van de gemeenschap om gezamenlijke normen en waarden te handhaven.

Hoe tolerant mensen zijn tegenover afwijkend gedrag heeft voornamelijk met de ernst van delict te maken. Kleine delicten zoals het stelen van een snoepje zullen anders beoordeeld worden dan het met veel geweld oplossen van een conflict. Acceptatie van dergelijke feiten is afhankelijk van het opleidingsniveau van de mensen. Houtman (1994) stelt dat hoogopgeleiden sneller afwijkend gedrag zullen accepteren dan laagopgeleiden. Dit komt doordat ze de formele regels eerder zullen beschouwen als afspraken, en afspraken kunnen in de loop van de tijd veranderen.

Schaalniveau

In dit onderzoek staat de sociale cohesie in de buurt centraal. De mate van invloed die je uit kunt oefenen is per dimensie verschillend. Ook de relevantie is per dimensie verschillend en afhankelijk van het schaalniveau (figuur 1). Forrest en Kearns (2001) stellen dat op nationaal niveau effect zichtbaar zal zijn als er invloed uitgeoefend wordt op het gebied van gelijkheid, betrokkenheid en vertrouwen, op de

dimensie leefomgeving is dat minder het geval. Op het niveau van de stad of regio kan je het meeste invloed uitoefenen op de dimensies leefomgeving, veiligheid en betrokkenheid en vertrouwen. In mindere mate op het gebied van gelijkheid en sociaal contact. Op buurtniveau zijn de dimensies veiligheid en sociaal contact evident. Betrokkenheid en vertrouwen en leefomgeving in mindere mate. Omdat het te betwijfelen is of deze stelling stand houdt, wordt alleen gelijkheid in het verdere verloop van dit onderzoek niet meegenomen.

Figuur 1, schaalniveaus sociale cohesie

Dimension of social cohesion	National/ Interurban	City/ City-region	Neighbourhood
Common values /Civic culture	✓ ✓	✓ ✓	✓
Social order / Social control		✓ ✓	✓ ✓
Social solidarity / Wealth disparities	✓ ✓	✓	
Social networks / Social capital		✓	✓ ✓
Place attachment / Identity	✓	✓ ✓	✓

- ✓ ✓ Domain in which urban governance attention and efforts are clearly evident.
- ✓ Domain in which there is a case for greater attention from urban governance.

Bron: Kearns en Forrest, 2000

Resumé

In voorgaande paragrafen is door middel van literatuuronderzoek beschreven wat het begrip sociale cohesie inhoudt en hoe deze wordt beïnvloed. Hiermee zijn zowel deelvraag 1) *wat is sociale cohesie?* als 2) *wat beïnvloedt de sociale cohesie in een buurt?* beantwoord. Zo zorgt maatschappelijke verandering voor een veranderende behoefte bij individuen en heeft de kwaliteit van de buurt een rol in of- en hoe buurtbewoners met elkaar interacteren. Daarnaast is gebleken dat sociale cohesie meerdere dimensies heeft en op verschillende niveaus invloed kan worden uitgeoefend. Hoewel sociale cohesie een abstract begrip is laat de literatuur zien dat er op het schaalniveau van de buurt aanknopingspunten zijn waar vastgoedorganisaties op kunnen sturen, zoals de veiligheid, interactie, leefomgeving en betrokkenheid. Dit uit zich met name in het creëren en faciliteren van ontmoeting, bereikbaarheid van voorzieningen, aantrekkelijke openbare ruimte en veilige complexen. Het resultaat is betrokken bewoners die gedeelde normen en waarden hebben en samenredzaam zijn.

In figuur 2 is het centrale begrip 'sociale cohesie' geoperationaliseerd. Dit geeft een basis die gebruikt wordt in het empirische deel en laat zien op welk wetenschappelijk vlak dit onderzoek betrekking heeft. Deze bevindingen worden in de rest van het onderzoek meegenomen en aangevuld met vondsten uit volgende hoofdstukken. Het geeft een samenvatting van begrippen, belangrijke bronnen en antwoorden op de deelvragen en hoofdvraag.

Figuur 2, operationalisering van de centrale begrippen

Eigenschaftsbegrip	Dimensies	Indicator	Bron
Begrip: Sociale cohesie	1. Veilige omgeving	vertrouwen, gemeenschappelijke identiteit en het gevoel van verbondenheid	Kearns & Forrest, 2001
Definitie: "Wat een gemeenschap bij elkaar houdt en het vermogen van burgers om samen te leven en samen te werken" (WRR, 2018. p75)	2. Sociaal contact tussen buurtbewoners	gemeenschappelijke activiteiten, bereikbaarheid voorzieningen, hetrogene community, contact met de burens	
	3. Prettige leefomgeving	goed onderhouden en aantrekkelijke openbare ruimte, verbondenheid tussen bewoners, voldoende groenvoorzieningen	
	4. Betrokken bij en vertrouwen in de buurt	samenredzaamheid, gedeelde normen en waarden	
Deelvraag 1:	Sociale cohesie zegt iets over de mate van gelijkheid in de maatschappij, waar weinig verschil zit tussen normen en waarden, er minimaal conflicten zijn en onderlinge relaties goed zijn.		
Deelvraag 2:	Sociale cohesie wordt beïnvloed door verschillen tussen gemeenschappen, gecreëerd door veranderende behoeften van individuen, de kwaliteit van de leefomgeving en de betrokkenheid/vertrouwen tussen buurtbewoners.		

Bron: Bewerking auteur, 2023

2.4 Sociale cohesie in Amsterdam

Inleiding

In de vorige paragraaf is uiteengezet wat sociale cohesie inhoudt en welke dimensies van sociale cohesie op buurtniveau van invloed zijn. Hoe ontwikkelt de sociale cohesie zich in Amsterdam? Deze deelvraag wordt in dit hoofdstuk beantwoord. Om te beginnen wordt er de historische context beschreven en vervolgens de ontwikkeling op de verschillende dimensies uiteengezet. De beantwoording van de deelvraag volgt in paragraaf 2.4.

Historische context

Mede ingegeven door de industriële revolutie verdubbelde het aantal inwoners van Amsterdam in de 19^e eeuw snel naar 500.000. Door deze groei zijn aan het begin van de 20^e eeuw omliggende gemeenten, waaronder Buikslotermeer, Sloten, Watergraafsmeer, Ransdorp en een gedeelte van Oostzaan aan Amsterdam toegevoegd om uit te kunnen breiden. Amsterdam verviervoudigde hierdoor in omvang. Er ontstond discussie over de hoofdfunctie van Amsterdam, of het nu voornamelijk een productie- of woonfunctie had. In 1978 is door het gemeentebestuur de stad als woonplaats bestempeld en zijn terreinen gezocht om te bebouwen.

Suburbanisatie

In de periode 1960-1985 nam, als het gevolg van industrialisatie, het aandeel arbeidersklasse af. In omliggende gemeentes konden gezinnen een grotere moderne woning krijgen. Tegelijkertijd ontstond er een toename van buitenlandse migranten. Vooral mannen, en later hun gezinnen, uit Turkije en Marokko trokken als gastarbeiders naar de stad. Ook hoog opgeleide jongeren en studenten trokken als gevolg van het progressieve sociale klimaat, onderwijsinstellingen, cultuur en kunst en werkgelegenheid naar de stad (van Gent & Boterman, 2018).

Hoewel het aandeel arbeidersklasse afnam en de jong hoog opgeleide steeg bleef Jan Schaefer in deze periode aan de macht. Onder zijn leiding werd er, door middel van subsidies voor huisvesting, aan het woningtekort gewerkt. Door de stadsvernieuwing werd de stad steeds aantrekkelijker voor gezinnen. Het bevolkingsaantal nam toe door verdere stijging van buitenlandse migratie en geboortes. De

woningbezetting nam af naar gemiddeld 1,95 in het jaar 2020, terwijl dat in de jaren 50 nog 3,75 bedroeg. Een gevolg van echtscheidingen, het aantal studenten en jongeren en de gezinnen die steeds kleiner zijn geworden (<https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/de-amsterdamse-bevolking-sinds-1900>, 2023).

Post-industrieel

Mede ingegeven door de universiteiten trokken veel jongeren en studenten naar de stad. In deze periode wordt ook druk gewerkt aan het herstel van de Amsterdamse economie. Schiphol en de Amsterdamse haven moeten de stad een nieuwe centrale plek in handel maken. De Zuidas heeft in de 21^e eeuw die rol toebedeeld gekregen. Een agglomeratie aan kantoren, bedrijven en telecommunicatie ontstond. Hierdoor is Amsterdam, in de kenniseconomie, een interessante internationale stad geworden (<https://www.oudamsterdam.info/geschiedenisvanamsterdam>, 2023).

Uit de theorie bestaat het beeld dat modernisering en individualisering nadelig effect heeft op de sociale cohesie. Zo heeft Amsterdam Noord, met de afname van industrie, te maken gekregen met werkeloosheid en zijn in de jaren 90, tijdens de stadsvernieuwing, nieuwe wijken ontstaan. De komst van voornamelijk gezinnen met een Marokkaanse, Turkse en Antilliaanse achtergrond bracht een verandering teweeg in de oorspronkelijk homogene samenstelling van Noord, waardoor het gebied een multicultureel karakter kreeg (Van de Kamp et al., 2019). De sterke *bonding capital* die er onder de gemeenschap was kwam onder druk te staan. Daar tegenover staat dat de toegang tot het *bridging capital* voor de kwetsbare groepen beperkter is. Deze verandering hoeft niet negatief te zijn voor de sociale cohesie, het is wel een uitdaging voor de buurtbewoners een brug te slaan naar andere groepen in de gemeenschap en voor de beleidsmakers om hier ruimtelijk aan bij te dragen.

Buurtontwikkeling

Hest en Werfhorst (2019) hebben de sociale cohesie onderzocht onder vier buurten in Amsterdam. Uit dit onderzoek blijkt dat de sociale cohesie tussen 2000 en 2018 fluctueert, maar niet écht is afgenomen (tabel 1). Tussen de jaren 2000 en 2008 is wel een duidelijke afname te zien maar die is in de jaren erna weer hersteld. Ten opzichte van de rest van Nederland laat Amsterdam een lagere fluctuatie zien. Er dient wel rekening gehouden te worden dat er in dit onderzoek maar vier buurten zijn meegenomen.

Figuur 3, Cohesie in Nederlandse buurten in de jaren 2000-2018 en in Amsterdam (SSND, n=165 buurten)

	2000	2008	2014	2018
Alle buurten (n=165)	84,90 (8,11)	68,45 (19,87)	66,40 (25,90)	69,66 (9,81)
Amsterdam (4 buurten: Jordaan, Oosterpark, Indische Buurt, Middenmeer)	74,74 (7,50)	67,50 (4,00)	74,00 (5,20)	70,30 (8,00)

Bron: gelijke kansen in de stad, 2019

Daarnaast is ook de sociale interactie tussen buurtbewoners onderzocht (figuur 4). Buurtbewoners in Amsterdam zoeken elkaar vooral op om bij elkaar op bezoek te gaan en elkaar te helpen bij klussen in huis en tuin. Met name het bij elkaar op bezoek gaan is ten opzichte van het beginpunt van de meting aanzienlijk toegenomen. Ook het 'vertrouwen' en het 'elkaar mogen' laten een forse stijging zien.

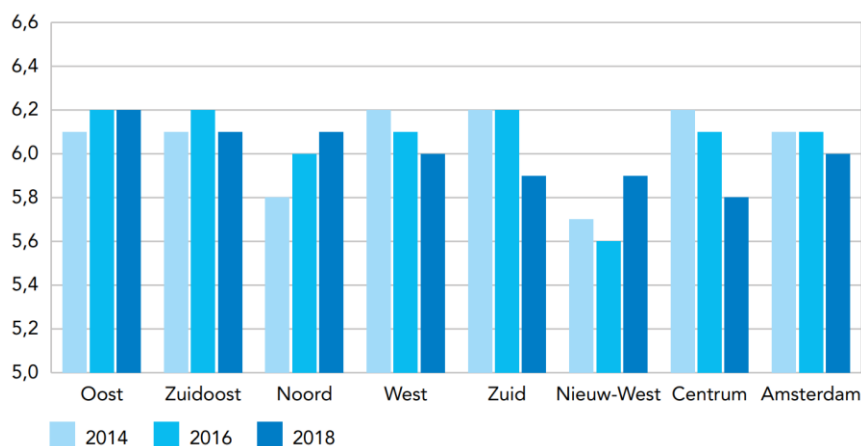
Figuur 4, relaties met buren in Nederland en in Amsterdam (2000 – 2018) (n=4000 afzonderlijke metingen in 165 buurten)

NEDERLAND	2000	2007	2014	2018
Netwerkomvang	12,32 (4,28)	12,75 (5,35)	11,73 (4,47)	8,57 (3,82)
% buren	18%	18,9%	22,5%	26,8%
Buren belangrijk voor... (%)				
Praten over belangrijke zaken	4%	6,2%	5%	3,7%
Helpen bij klussen in huis en tuin	19,8%	35,4%	37,7%	31,7%
Op bezoek gaan	15,7%	33,5%	27,1%	21,7%
Advies mbt werk	0,8%	0,7%	0,7%	0,3%
Contactfrequentie per maand*)	3 keer	2-3 keer	3 keer	3 keer
Vertrouwen (-2 tot +2)**)	0,74 (0,98)	0,64 (0,65)	0,78 (0,64)	0,84 (0,73)
Elkaar mogen (-2 tot +2)**)	0,49 (0,85)	0,65 (0,64)	0,74 (0,63)	0,81 (0,68)
AMSTERDAM	2000	2007	2014	2018
Netwerkomvang	13,31 (3,13)	17,88 (4,32)	11,10 (5,04)	9,00 (1,41)
% buren	13,2 %	16,77%	20,70%	22,0%
Buren belangrijk voor...				
Praten over belangrijke zaken	8,7%	16,7%	3,9%	0,3%
Helpen bij klussen in huis en tuin	19,2%	36,6%	33,7%	20%
Op bezoek gaan	13,0%	45,6%	33,8%	33,3%
Advies mbt werk	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%
Contactfrequentie per maand*)	3 keer	4 keer	3 keer	2-3 keer
Vertrouwen (-2 tot +2)**)	0,21 (1,09)	0,46 (0,54)	0,84 (0,64)	0,66 (1,75)
Elkaar mogen (-2 tot +2)**)	0,21 (0,91)	0,63 (0,48)	0,85 (0,64)	0,63 (1,36)

Bron: gelijke kansen in de stad, 2019

Uit onderzoek naar de leefbaarheid, sociale cohesie en veiligheid in Amsterdam wordt dit beeld bevestigd (Gemeente Amsterdam, 2019). In figuur 5 is de ontwikkeling van de sociale cohesie in de jaren tussen 2014-2018 op stadsdeelniveau weergegeven. Op een schaal van 0 tot 10 wordt de sociale cohesie in heel Amsterdam gemiddeld in 2018 met een 6 beoordeeld. In 2014 en 2016 was dit een 6,1. Dit laat zien dat de sociale cohesie in de stad stabiel blijft. Wel zijn er schommelingen in stadsdelen waarneembaar. Stellen met kinderen ervaren meer cohesie, net als Amsterdammers met een migratieachtergrond. Amsterdammers met een westerse migratieachtergrond, ouderen en Amsterdammers met een hoger inkomen, ervaren de minste sociale cohesie.

Figuur 5, Ervaren sociale cohesie per stadsdelen, 2014-2018 (cijfer tussen 1 en 10)

Bron: Enquête De Staat van de Stad Amsterdam, 2019

Dichtbebouwde stedelijke wijken die kort na de oorlog gebouwd zijn waar veel alleenstaanden en allochtonen wonen en fysieke verloedering vertonen zijn het type wijken waar sociale cohesie en sociale interactie onder druk staat (Van Hart et al., 2002). De alleenstaanden zien hun huis als tussenstop en de allochtonen die er pas kort wonen hebben moeite om te binden met de plek. Het ontbreekt dan aan betrokkenheid en er is weinig verantwoordelijkheidsgevoel voor de woonomgeving. Uit onderzoek blijkt (Van Hart et al., 2002) dat met name compacte wijken, die kort na de oorlog gebouwd zijn en hoogbouwrijtjeswijken uit de jaren zeventig potentiële probleemwijken zijn. Door de sterke groei van Amsterdam zijn deze wijken/ buurten ook ontstaan.

In het beleidsdocument Omgevingsvisie 2050 besteedt het stadsbestuur van Amsterdam onder andere aandacht aan de leefbare stad (gemeente Amsterdam, 2019). Kwaliteit en betrokkenheid van de leefomgeving staan hierin centraal. Men onderkent dat aantrekkelijke ontmoetingsplekken, maatschappelijke voorzieningen en goede groenvoorziening van belang is voor de stad en haar bewoners. De inrichting hiervan gebeurt samen met de gebruikers. De verschillende bevolkingsgroepen werken samen met de gemeente aan een betere openbare ruimte. Dit zou het verantwoordelijkheidsgevoel kunnen versterken en bijdragen aan het *bridging capital*.

Resumé

Uit bovenstaande blijkt dat de sociale cohesie in Amsterdam over het algemeen stabiel blijft, met schommelingen in bepaalde stadsdelen en verschillen tussen bevolkingsgroepen. De sociale interactie tussen buurtbewoners is toegenomen, met name het bij elkaar op bezoek gaan. Dichtbebouwde stedelijke wijken met veel alleenstaanden en allochtonen hebben vaak een lager verantwoordelijkheidsgevoel en minder betrokkenheid bij de woonomgeving, wat kan leiden tot fysieke verloedering en een lagere sociale cohesie. Het gemeentebestuur van Amsterdam onderstreept de waarde van een leefbare stad en de betrokkenheid van bewoners bij het vormgeven van de openbare ruimte. Door bij deze processen diverse bevolkingsgroepen te betrekken, kan het gevoel van verantwoordelijkheid worden versterkt en de sociale interactie tussen verschillende groepen bevorderd worden, wat bijdraagt aan de opbouw van sociaal kapitaal (*bridging capital*).

2.5 Jongeren in de stad

Inleiding

In voorgaande paragrafen is sociale cohesie beschreven en hoe deze zich ontwikkelt in Amsterdam. Deze paragraaf beschrijft het belang van de jongere voor de stad Amsterdam en de ontwikkeling van jongerenhuisvesting. Wat dit betekent voor de leefbaarheid in bestaande complexen komt aan het eind aan bod en er wordt afgesloten met het beantwoorden van deelvraag 3.

Wat betekent de jongere voor de stad?

Dankzij de diversiteit aan wonen, werken en voorzieningen heeft Amsterdam een goede kans om belangrijke sectoren die de economie versterken aan te trekken en te behouden. Daarnaast heeft Amsterdam een relatief jonge bevolking die ook nog eens veelzijdig is. Deze kenmerken zorgen ervoor dat lokale economieën een goede basis hebben om te kunnen groeien (Gemeente Amsterdam, 2011).

Het belang van jongeren wordt ook door de gemeente Amsterdam erkent. Hun aanwezigheid geeft de stad nieuwe dynamiek en stimuleert de economie. Om aan de behoeften van deze groeiende doelgroep tegemoet te komen, is het essentieel dat er voldoende betaalbare huisvesting beschikbaar is (gemeente Amsterdam, 2011).

De opkomst van stadsinitiatieven, participatietrajecten, internationale competities en stedelijke vernieuwing laat zien dat de stad weer in de schijnwerpers staat, waardoor kansen ontstaan op het vlak van productie in (sociale) innovatie. Naast de kansen zijn er in de stad ook grote uitdagingen, zoals de integratie van migranten, laagopgeleiden aan het werk helpen, vervuiling voorkomen en het realiseren van een energietransitie. Dit vereist een gezamenlijke inzet om de steden levendig, vernieuwend en leefbaar te maken en te behouden in het tijdperk van verstedelijking dat voor ons ligt (Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, 2014).

Jongeren en huisvesting in Amsterdam

De Amsterdamse woningmarkt in relatie tot jongeren is al jaren een grote zorg. Jongeren hebben vaak te maken met een beperkt budget en weinig mogelijkheden om een betaalbare woning te vinden in de stad. Om meer jongeren een kans te geven in bijvoorbeeld Amsterdam te kunnen wonen is sinds juli 2016 nieuwe wetgeving over het tijdelijke jongerencontract aangenomen. Deze regeling maakt het mogelijk om tot je 28e levensjaar een sociale huurwoning te huren voor een periode van maximaal vijf jaar. Na die tijd komt de woning vrij wegens dringend eigen gebruik en kan de woning weer aan een nieuwe jongere verhuurd worden. Hierdoor ontstaat er een dynamiek in de woningmarkt onder jongerenwoningen.

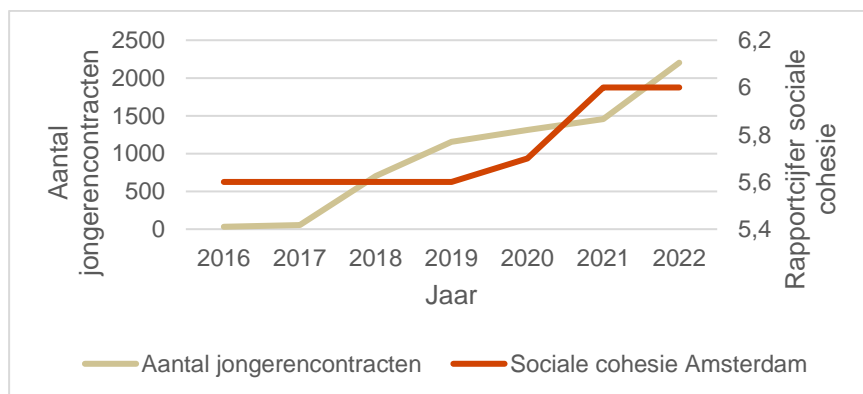
Vanaf 4 juli 2022 krijgen Amsterdamse jongeren tussen de 18 en 28 jaar voorrang op een jongerenwoning. Dit zijn sociale huurwoningen die met voorrang aan jongeren verhuurd mogen worden. Deze regeling is ingevoerd omdat volgens de gemeente deze jongeren een binding hebben met Amsterdam. Je moet zes jaar in de stad wonen of dat in de afgelopen tien jaar hebben gedaan. Op deze manier krijgen jongeren die binding hebben met de stad Amsterdam voorrang op jongeren die van buiten Amsterdam komen (Broek, 2022)

In de samenwerkingsafspraken tussen gemeente Amsterdam en woningcorporaties zijn afspraken gemaakt over wanneer een woning met voorrang aan een jongere verhuurd mag worden. Op het gebied van locatie zit er een verschil tussen binnen of buiten de ring A10. Grote woningen zijn hard nodig voor gezinnen waardoor er alleen woningen kleiner dan 50m² met voorrang verhuurd mogen worden. Binnen de ring is dat zelfs kleiner dan 40m² (gemeente Amsterdam, 2020).

Buys et al. (2022) heeft onderzoek gedaan naar het jongerencontract. Ten tijde van dat onderzoek waren ruim 6.300 woningen verhuurd met een jongerencontract in Amsterdam. Omdat jongerenwoningen ook worden toegewezen op basis van inschrijfduur zijn het vooral 'oudere jongeren' die profijt hebben van deze contractvorm. Jongeren met een leeftijd tussen de 18 en 27 jaar oud, die een woning voor onbepaalde tijd huren, hadden gemiddeld een woonduur van 7,6 jaar. Het onderzoek laat een schatting zien dat met het tijdelijke jongerencontract de woonduur zal dalen naar gemiddeld 4 jaar. Hiermee ontstaan weer kansen voor nieuwe jongeren, omdat de doorloopnelheid verdubbelt.

In de periode 2016-2022 is de sociale cohesie in Amsterdam, op basis van data afkomstig uit BBGA, met 0,4 gestegen naar een 6. In diezelfde periode is het aantal verhuringen met een jongerencontract aanzienlijk toegenomen. In figuur 6 is de toename van het jongerencontract afgezet tegen de ontwikkeling van sociale cohesie. Dit geeft een eerste gevoel op de ontwikkelingen van beide onderwerpen, hieruit is geen verband af te leiden.

Figuur 6, aandeel jongerencontracten en ontwikkeling sociale cohesie in Amsterdam 2016-2022

Bron: AFWC, BBGA, bewerking auteur 2023

Jongeren in bestaande complexen

In complexen met een hoge mutatiegraad en relatief veel kleine woningen groeit het aandeel jongerencontracten snel. Bij Lieven de Key zijn er complexen waar het aandeel in bestaande complexen is gestegen tot 20 á 30%. Om het effect tussen burens te onderzoeken heeft Lieven de Key intern onderzoek uitgevoerd naar de relatie tussen instroom van jongeren en leefbaarheid in het complex. Met

een panelonderzoek is inzicht verkregen in hoeverre de instroom van jongeren de leefbaarheid in bestaande complexen beïnvloedt (Lieven de Key, 2021).

Uit het onderzoek blijkt dat 2/3^e van de huurders een verandering heeft ervaren sinds er jongeren met een jongerencontract zijn komen wonen. Een deel van de bewoners vindt de dynamiek die de doelgroep jongeren met zich meebrengt positief. De huurders die negatieve ervaring hebben klagen vooral over de geluidsoverlast die veroorzaakt wordt. Redenen zijn het toewijzen aan kwetsbare doelgroep (jongeren met een beperking) en verschil in levensfase. Meer op zichzelf zijn en minder interactie zoeken wordt ook als belangrijke reden genoemd door de huurders die jongeren als minder prettig ervaren (Lieven de Key, 2021).

Resumé

In bovenstaande paragraaf is het belang van jongeren in de stad beschreven en de aspecten van het jongerencontract ten behoeve van het huren van een woning in Amsterdam. Het concept jongerencontract is ontstaan uit een zorg dat jongeren niet aan een woning komen terwijl het belang van de jongere groot is voor de stad. Omdat toewijzing van een sociale huurwoning plaatsvindt door middel van inschrijfduur zorgt de regeling ervoor dat een jongere met voorrang een woning kan huren voor een maximale duur van vijf jaar. De verhuurder zegt de woning op wegens dringend eigen gebruik en verhuurt de woning vervolgens weer aan een jongere. Sinds 2016 is er een groei van verhuringen aan jongeren met een jongerencontract zichtbaar. Die ontwikkeling laat in bestaande complexen van Lieven de Key zien dat er gemengde gevoelens zijn.

2.6 Conclusie

In dit hoofdstuk is onderzocht wat sociale cohesie is en waardoor dit beïnvloed wordt. Hieruit blijkt dat gelijkheid in de maatschappij zorgt voor gedeelde normen en waarden, goede onderlinge relaties waardoor er weinig conflicten zijn. Door een goede leefomgeving te realiseren is het voor buurtbewoners aantrekkelijker en makkelijker om met elkaar te interacteren waardoor relaties ontstaan. De betrokkenheid die hierdoor ontstaat zorgt voor vertrouwen in elkaar wat ten goede komt aan de veiligheid in de buurt.

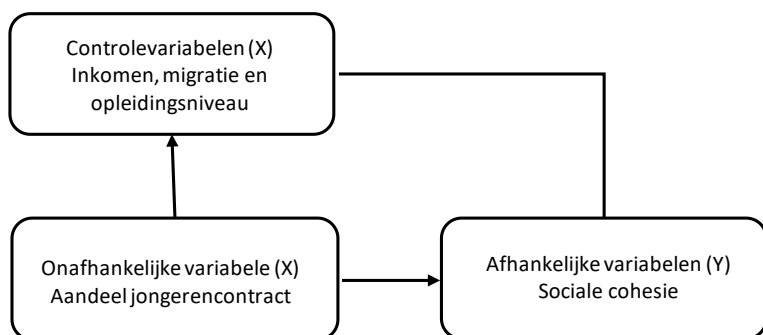
Ook blijkt uit het theoretisch kader dat individuele kenmerken van invloed zijn op de sociale cohesie in de buurt. Zo zijn bewoners met een laag inkomen beperkter in hun vrijheid om contacten buiten de buurt op te doen, vinden bewoners met een migratieachtergrond het lastiger om contact te leggen met buurtbewoners en zit er een verschil in tolerantie tussen laag- en hoogopgeleiden. Uit de historische context van de stad Amsterdam blijkt dat door industrialisatie de omvang van de arbeidersklasse afnam en de instroom van migranten, jongeren en studenten juist toenam. Zowel in theorie als in de praktijk lijkt het interessant om het aandeel bewoners met een migratieachtergrond, een laag inkomen en een specifiek opleidingsniveau als variabelen in dit onderzoek mee te nemen.

Met in acht neming van bovenstaande worden de volgende hypothesen verondersteld:

- dat verandering in buurten door het stijgende aandeel jongerencontracten zorgt voor een dalend oordeel over sociale cohesie;
- dat lokale voorzieningen in de buurt een randvoorwaarde is voor ontmoeting tussen buurtbewoners;
- dat het faciliteren van ontmoeting, door ruimte te creëren of activiteiten te organiseren, zorgt voor een sterkere band tussen buurtbewoners.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: *wat is het effect van jongerenwoningen, verhuurd met een jongerencontract in de sociale huur, op de sociale cohesie in de buurt?* Op grond van de besproken theorie en de waargenomen ontwikkelingen in de praktijk wordt aangenomen dat een toename van het aantal jongerencontracten in een buurt een negatieve invloed heeft op verschillende dimensies van sociale cohesie. In figuur 7 is dit veronderstelde effect uitgebeeld. In figuur 8 is een overzicht opgenomen waarin de begrippen zijn geoperationaliseerd.

Figuur 7, Conceptueel model

Figuur 8, operationalisering van de centrale begrippen

Eigenschaftsbegrip	Dimensies	Indicator	Bron
Begrip: Sociale cohesie	1. Veilige omgeving	vertrouwen, gemeenschappelijke identiteit en het gevoel van verbondenheid	Kearns & Forrest, 2001
Definitie: "Wat een gemeenschap bij elkaar houdt en het vermogen van burgers om samen te leven en samen te werken" (WRR, 2018. p75)	2. Sociaal contact tussen buurtbewoners	gemeenschappelijke activiteiten, bereikbaarheid voorzieningen, hetrogene community, contact met de burens	
	3. Prettige leefomgeving	goed onderhouden en aantrekkelijke openbare ruimte, verbondenheid tussen bewoners, voldoende groenvoorzieningen	
	4. Betrokken bij en vertrouwen in de buurt	samenredzaamheid, gedeelde normen en waarden	
Deelvraag 1:	Sociale cohesie zegt iets over de mate van gelijkheid in de maatschappij, waar weinig verschil zit tussen normen en waarden, er minimaal conflicten zijn en onderlinge relaties goed zijn.		
Deelvraag 2:	Sociale cohesie wordt beïnvloed door verschillen tussen gemeenschappen, gecreëerd door veranderende behoeften van individuen, de kwaliteit van de leefomgeving en de betrokkenheid/vertrouwen tussen buurtbewoners.		
Begrip: Tijdelijk jongerencontract in Amsterdam	1. Tijdelijkheid	je kunt de woning voor maximaal vijf jaar huren. In specifieke gevallen is een verlenging van twee jaar toegestaan.	Tweede Kamer der Staten-Generaal, dossier 34156 nr.3, 2015
	2. Leeftijdsgebonden	voorrang op een woning wanneer je jonger bent dan 28 jaar.	Tweede Kamer der Staten-Generaal, dossier 34156 nr.3, 2015
Definitie: Een jongerencontract is een tijdelijk contract voor jongeren van 18 tot en met 27 jaar voor een maximale duur van vijf jaar.	3. Verbonden zijn met de stad Amsterdam	je moet zes jaar in de stad wonen of er in de afgelopen tien jaar hebben gewoond.	www.woningnetregioams terdam.nl/Nieuws/Voorra ng
	4. Woninggrootte	binnen de ring max 40 m2 WWD, buiten de ring max 50m2 WWD.	gemeente Amsterdam, 2020
Deelvraag 3:	De sociale cohesie in Amsterdam is al jaren stabiel en beweegt zich rond het rapportcijfer van een 6. Dichtbebouwde stedelijke wijken met veel alleenstaanden en allochtonen hebben vaak een lager verantwoordelijkheidsgevoel en minder betrokkenheid bij de woonomgeving, wat kan leiden tot fysieke verloedering en een lagere sociale cohesie.		
Deelvraag 4:	De invoering van het jongerencontract heeft ervoor gezorgd dat er in de periode 2016-2022 ruim 6300 woningen met deze contractvorm zijn verhuurd.		

Bewerking auteur, 2023

3. Data en methodologie

3.1 Inleiding

In de vorige hoofdstukken zijn de centrale begrippen in beeld gebracht. In dit hoofdstuk wordt de data en methodologie beschreven die gebruikt worden in het empirische onderzoek naar het verband tussen het jongerencontract en sociale cohesie. In paragraaf 3.2 is de onderzoeksmethode beschreven gevolgd door een toelichting van gebruikte databronnen in paragraaf 3.3. Hoe de data gebruikt en bewerkt is volgt in paragraaf 3.4 om vervolgens in paragraaf 3.5 en 3.6 de kwantitatieve en kwalitatieve methode te behandelen. Er wordt in paragraaf 3.7 afgesloten met een samenvatting van dit hoofdstuk.

3.2 Onderzoeksmethode

Het onderzoek maakt gebruik van een gemengde onderzoeksmethode, waarbij zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens worden verzameld en geanalyseerd, ook wel *mixed methods* genoemd. Hiermee wordt de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten vergroot. Naar aanleiding van de behandelende theorie is de hypothese opgesteld dat de kenmerken van het jongerencontract van invloed zijn op de sociale cohesie in de buurt. De samenhang tussen deze variabelen is getoetst via een regressieanalyse. Daaropvolgend is een focusgroep gehouden om meer duiding te geven aan de uitkomsten van de regressieanalyse en aanbevelingen op te halen voor Lieven de Key.

3.3 Databronnen

De gebruikte databronnen voor dit onderzoek zijn het Huurders in de regio Amsterdam (HIRA) onderzoek, uitgevoerd door Amsterdamse corporaties, het Basisbestand Gebieden Amsterdam (BBGA) dat jaarlijks wordt uitgevoerd door de gemeente Amsterdam en de databank (DABA) van de Amsterdamse Federatie voor Woningcorporaties (AFWC). Het BBGA bevat kerncijfers op onder andere buurniveau en kent ruim 800 variabelen. Deze data is gebruikt om informatie te krijgen over het bevolkingspercentage op het gebied van migratieachtergrond, opleidingsniveau en inkomen. Daarnaast wordt op buurniveau inzichtelijk hoe de samenstelling is tussen huur- en koopwoningen. Deze cijfers worden periodiek herijkt.

Het HIRA-onderzoek is een uitgebreide enquête die specifiek gericht is op huurders en hun woonervaringen. Het biedt inzicht in verschillende dimensies van sociale cohesie, huurprijzen, woontevredenheid, en leefbaarheid in de buurt. Het onderzoek is uitgevoerd door Amsterdamse corporaties en bevat gegevens van een representatieve steekproef van ruim 50.000 huurders in de stad. Het BBGA meet ook sociale cohesie in buurten, echter is het HIRA onderzoek veel groter en specifiek gericht op de huurder.

Data om inzicht te krijgen over de wijze waarop woningen verhuurd zijn en welk contract daarvoor is gebruikt wordt verkregen uit het DABA bestand van de AFWC. Alle Amsterdamse corporaties houden dit bestand actueel door regelmatig updates te geven over de variabelen die uitgevraagd zijn. Van ruim 190.000 woningen is inzichtelijk wat de woonkenmerken zijn maar ook hoe deze verhuurd zijn. Ook het aantal sociale huurwoningen in de buurt verhuurd door woningcorporaties is hieruit af te leiden.

De combinatie van het HIRA-onderzoek, het BBGA-onderzoek en de data van de AFWC biedt een breed scala aan gegevens over huurders en hun leefomgeving in Amsterdam. Met deze databronnen wordt onderzocht of er verband ontstaat tussen het jongerencontract en sociale cohesie in de buurt.

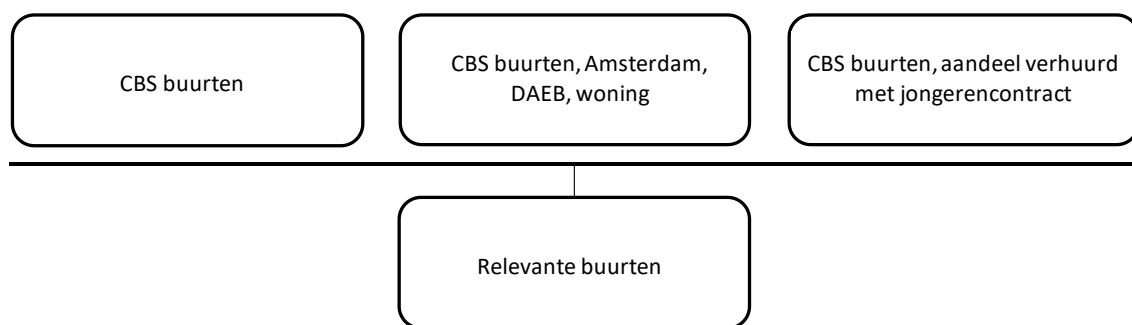
3.4 Databewerking en selectie

Om de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek te vergroten, zijn er bepaalde keuzes gemaakt. De periode waarbinnen de verhuringen met een jongerencontract hebben plaatsgevonden is de eerste relevante keuze die gemaakt is. Sinds juli 2016 is het mogelijk om jongeren voorrang te geven door het jongerencontract te gebruiken. Voor dit onderzoek is data gebruikt die betrekking heeft op deze periode.

De tweede keuze heeft betrekking op de buurten die meegenomen zijn in dit onderzoek. Omdat in dit onderzoek de jongerenwoningen verhuurd met een jongerencontract in de sociale huur centraal staan zijn buurten waar geen sociale huur voorkomt niet meegenomen. Hiervoor is in het databestand van de AFWC gefilterd op gemeente Amsterdam, woningen die vallen onder diensten van algemeen economisch belang (DAEB), woning, met alle type contracten. Uitgezonderd zijn tijdelijke complexen gezien het feit dat deze woningen over het algemeen afgelegen liggen en daarmee minder directe impact op de buurt hebben.

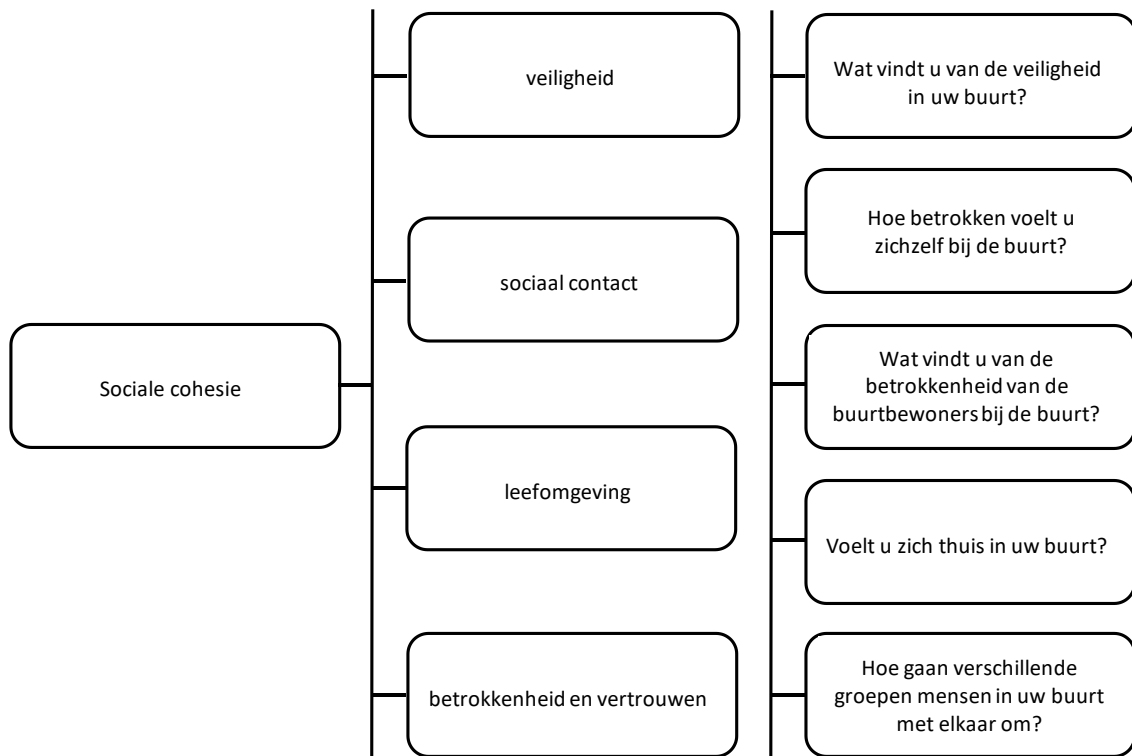
Bovenstaande selecties resulteren in een steekproef van buurten die zijn meegenomen in dit onderzoek. Binnen deze buurten is het aandeel woningen verhuurd door middel van een jongerencontract in beeld gebracht. De spreiding tussen de buurten loopt uiteen van 0% tot 30% verhuurd met een jongerencontract. Buurten waar geen woningen verhuurd zijn met een jongerencontract worden als controlegroep meegenomen.

Figuur 9, Selectie van buurten

Met betrekking tot de selectie van data ten behoeve van de afhankelijke variabelen – dimensies van sociale cohesie – is gebruik gemaakt van het HIRA-onderzoek. Ten eerste zijn alleen uitkomsten uit de relevante buurten meegenomen. Vervolgens zijn de meest recente uitkomsten geselecteerd. De respondenten in het HIRA-onderzoek zijn zowel sociale- als vrije sector huurders. Omdat beide doelgroepen samenwonen in de buurt is er geen onderscheid gemaakt. Dit resulteert uiteindelijk dat er 39.077 respondenten uit het HIRA-onderzoek zijn meegenomen in de dataset. Van de 65 vragen die gesteld zijn in het onderzoek hebben er vijf een directe relatie met de vier, in paragraaf 2.3 vastgestelde, dimensies van sociale cohesie (figuur 10).

Figuur 10, Koppeling tussen dimensies van sociale cohesie en vragen uit het HIRA onderzoek

Uit hoofdstuk twee is gebleken dat individuele kenmerken van invloed kunnen zijn op de sociale cohesie. Om de interne validiteit te vergroten zijn controle variabelen geselecteerd. De volgende variabelen zijn meegenomen: 1) aandeel bewoners met een laag inkomen, omdat mensen met een laag inkomen beperkter zijn in hun vrijheid om buiten de buurt contacten op te doen, 2) aandeel bewoners met een migratieachtergrond, omdat blijkt dat deze groep moeite heeft om een band op te bouwen met andere bewoners uit de buurt, 3) aandeel bewoners die laag opgeleid zijn, omdat die minder snel afwijkend gedrag tolereren.

Figuur 11 laat een visualisatie zien van de samengestelde dataset. De verschillende selecties hebben ertoe geleid dat er 356 buurten zijn meegenomen met ruim 39.000 respondenten die de vragen met betrekking tot sociale cohesie hebben beantwoord. Deze dataset is de basis voor de regressieanalyse. De volgende paragraaf gaat dieper in op hoe de kwantitatieve analyse is uitgevoerd.

Figuur 11, Weergave van de gebruikte dataset

Relevante buurten	Onafhankelijke variabele	Afhankelijke variabele	Controle variabele
n = 356	aandeel jongerencontract in de buurt (%)	rapportcijfer 1-10 sociale cohesie	aandeel met migratieachtergrond, laag inkomen en laag opgeleid in de buurt (%)

Bron: HIRA, AFWC, BBGA, bewerking auteur, 2023

3.5 Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve aspect van het onderzoek heeft een prominente rol en is gericht op het vaststellen van de correlatie tussen het jongerencontract en sociale cohesie. Hiervoor worden de gegevens uit de samengestelde dataset gebruikt. De kwantitatieve analyse omvat multiple regressieanalyse om de relatie tussen de variabelen te onderzoeken en eventuele causale verbanden te identificeren. De variabelen die worden onderzocht, zijn onder andere de aanwezigheid van een jongerencontract, de mate van sociale cohesie en relevante individuele kenmerken, zoals in paragraaf 3.4 beschreven. De formule die van toepassing is voor de multiple regressieanalyse ziet er als volgt uit:

$$Y_n = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_n X_n + \varepsilon$$

- Y_n , afhankelijke variabele (dimensies van sociale cohesie)
- β_0 , de contante
- β_n , de richtingscoëfficiënt onafhankelijke en afhankelijke variabele
- ε , de storingsterm

In onderstaand overzicht zijn de variabelen die gebruikt zijn in de multiple regressieanalyse samengevat.

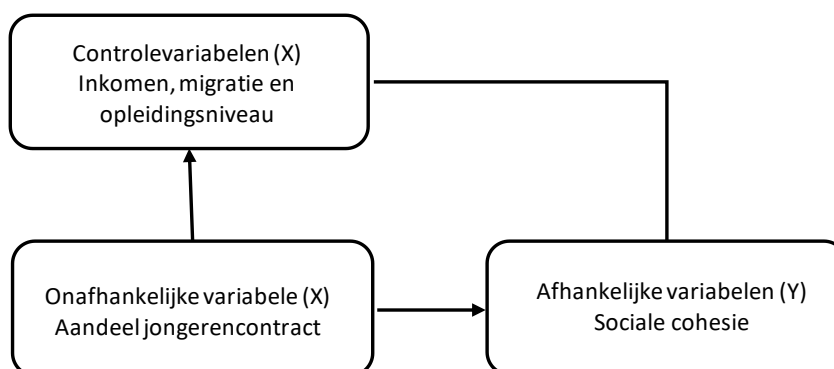
Figuur 12, Gegevens ten behoeve van de regressieanalyse

Variabele	Soort	Positie	Toelichting
Thuis voelen in de buurt	Ordinaal	Afhankelijk (Y_1)	rapportcijfer 1 t/m 10; 1 = helemaal niet thuis voelen & 10 = zeer thuis voelen
Betrokken buurtbewoners	Ordinaal	Afhankelijk (Y_2)	rapportcijfer 1 t/m 10; 1 = helemaal niet betrokken & 10 = zeer betrokken
Eigen betrokkenheid	Ordinaal	Afhankelijk (Y_3)	rapportcijfer 1 t/m 10; 1 = helemaal niet betrokken & 10 = zeer betrokken
Omgang in de buurt	Ordinaal	Afhankelijk (Y_4)	rapportcijfer 1 t/m 10; 1 = helemaal niet fijn & 10 = zeer fijn
Veiligheid in de buurt	Ordinaal	Afhankelijk (Y_5)	rapportcijfer 1 t/m 10; 1 = helemaal niet veilig & 10 = heel veilig
Jongerencontract	Ordinaal	Onafhankelijk (X_1)	0% - 100%; percentage verhuurd met het jongerencontract
Laagopgeleid	Ordinaal	Controle (X_2)	0% - 100%; percentage buurtbewoners die laagopgeleid zijn
Migratieachtergrond	Ordinaal	Controle (X_3)	0% - 100%; percentage buurtbewoners met een
Laag inkomen	Ordinaal	Controle (X_4)	0% - 100%; percentage buurtbewoners met een laag inkomen

Bron: HIRA, AFWC, BBGA, bewerking auteur, 2023

In onderstaand figuur is het conceptueel model weergegeven met daarin de veronderstelde verbanden en variabelen die zijn meegenomen in de empirische analyse.

Figuur 13 conceptueel model

3.6 Kwalitatief onderzoek

Naast het kwantitatieve onderzoek wordt er ook een kwalitatieve component toegevoegd aan het onderzoek, in de vorm van een focusgroep. De focusgroep is bedoeld om meer duiding te geven aan de begrippen en om diepgaandere informatie te verkrijgen over wat er bij de huurders speelt met betrekking tot het jongerencontract en sociale cohesie. De focusgroep bestaat uit een geselecteerde groep huurders uit de betrokken buurten. Drie huurders huren een woning met een regulier (onbepaalde tijd) contract, en vier huurders huren een woning met een jongerencontract. De discussies en inzichten die voortkomen uit de focusgroep zullen dienen als aanvullende informatie en kunnen bijdragen aan het beter begrijpen van het gevolg van het jongerencontract op de sociale cohesie in de buurt.

Om de focusgroep compleet te maken zijn twee experts van Lieven de Key uitgenodigd. De expertise van de medewerkers ligt op het gebied van strategie en woon- en beheerconcepten en het beheren van vastgoed. Samen met de huurders gaan zij de dialoog aan om naast de duiding van de begrippen ook over oplossingsrichtingen na te denken. Hiermee wordt een beter beeld verkregen hoe de huurder kijkt naar de woningcorporatie en welke rol zij hebben als het gaat om de sociale cohesie in de buurt.

Buurtbewoners lijken minder drang te voelen om deel uit te maken van een community. Het centrale thema van de focusgroep is sociale interactie. Volgens de theorie blijkt dat de veranderende samenleving ertoe leidt dat buurtbewoners minder drang voelen om deel uit te maken van een community. Het belang van individuen staat voorop en door de komst van telecommunicatie heb je al je contacten binnen handbereik. Het is interessant om te onderzoeken of deze verandering ook in de buurt wordt ervaren. Daarnaast kunnen vastgoedeigenaren, zoals woningcorporaties, bijdragen aan het stimuleren van ontmoeting en dus interactie. Het voordeel dat daarmee behaald kan worden is een leefbare buurt. Uit de theorie blijkt namelijk dat wanneer buurtbewoners met elkaar interacteren er een veiligere buurt ontstaat. Dit zou een positief effect kunnen hebben op de waarde van vastgoed.

Hypothese: Jongeren die een woning huren met een jongerencontract hebben minder interactie met buurtbewoners omdat ze tijdelijk in de buurt wonen.

Doel: het doel van de focusgroep is het beter begrijpen hoe mensen naar de dimensies van sociale cohesie kijken, met name thuis voelen en betrokkenheid in de buurt. Tijdens dezelfde sessie worden aanbevelingen opgehaald voor de corporatiesector.

Figuur 14, opzet focusgroep

Opzet focusgroep		
Introductie		
<ul style="list-style-type: none"> - check-in van de focusgroep - Voorstelronde van de deelnemers 		
Deel 1, individueel beantwoorden van vragen		
<ul style="list-style-type: none"> - Wanneer voel je je thuis in de buurt en welke factoren dragen daaraan bij? - In hoeverre speelt sociale interactie met buurtbewoners een rol? - Hoe pas je dat zelf toe naar buurtbewoners? - In hoeverre denken jullie dat een bepaalde contractvorm invloed zou kunnen hebben op het thuis voelen in de buurt? - In hoeverre heb je het gevoel dat buurtbewoners betrokken zijn bij gemeenschappelijke activiteiten? 		
Deel 2, plenair bespreken van de gegeven antwoorden		
<ul style="list-style-type: none"> - Deelnemers lichten toe welk antwoord ze hebben gegeven en hebben daar een open discussie over. 		
Deel 3, aanbevelingen voor de woningcorporaties		
<ul style="list-style-type: none"> - Wat kan een corporatie doen om een positieve bijdrage te leveren aan de betrokkenheid in de buurt? 		
Afsluiting van de focusgroep		
Deelnemers focusgroep		
Lieven de Key	expert strategie	expert woon- en beheerconcepten en het beheren van vastgoed
Buurtbewoners	jongerencontract	regulier contract

Bron: bewerking auteur, 2023

De gegevens uit de focusgroep zullen worden geanalyseerd aan de hand van kwalitatieve methoden, zoals thematische analyse. Hierbij worden de verzamelde gegevens gecodeerd en georganiseerd in categorieën en thema's om patronen en inzichten te identificeren.

3.7 Conclusie

De data en methodologie die gebruikt worden in het empirische onderzoek naar het verband tussen het jongerencontract en sociale cohesie is in voorgaande hoofdstuk onderbouwd. Er wordt gebruik gemaakt van een gemengde onderzoeksmethode, waarbij zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens worden verzameld en geanalyseerd. De hypothese dat de tijdelijkheid van het jongerencontract een negatieve invloed kan hebben op de sociale cohesie wordt getoetst via regressieanalyse, gevolgd door een focusgroep om meer duiding te geven aan de uitkomsten.

De belangrijkste databronnen voor dit onderzoek zijn het Huurders in de regio Amsterdam (HIRA) onderzoek, het Basisbestand Gebieden Amsterdam (BBGA) en het DABA bestand van de Amsterdamse Federatie voor Woningcorporaties (AFWC). Het HIRA-onderzoek biedt inzicht in verschillende dimensies van sociale cohesie, terwijl het BBGA-kerncijfers op buurtniveau bevat en het DABA-bestand informatie geeft over woningkenmerken en huurcontracten. Door het samenvoegen van deze databronnen, kan onderzoek plaatsvinden naar de samenhang tussen het jongerencontract en sociale cohesie.

Er zijn keuzes gemaakt met betrekking tot de databewerking en selecties om de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek te versterken. De periode waarbinnen verhuringen met een jongerencontract zijn meegenomen, is beperkt tot de periode vanaf juli 2016. Alleen buurten waar sociale huur voorkomt en woningen zijn verhuurd met een jongerencontract zijn meegenomen. Ook zijn controlevariabelen geselecteerd om de interne validiteit te vergroten, zoals het aandeel bewoners met een laag inkomen, migratieachtergrond en laag opleidingsniveau.

Het kwantitatieve onderzoek maakt gebruik van de samengestelde dataset en omvat multiple regressieanalyse om het verband tussen het jongerencontract en sociale cohesie te onderzoeken. De resultaten van de analyse zullen meer inzicht geven in de relatie tussen de variabelen en eventuele causale verbanden identificeren.

In dit hoofdstuk is een uitgebreide beschrijving gegeven van de data en methodologie die gebruikt worden in het onderzoek naar de relatie tussen het jongerencontract en sociale cohesie. Door zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens, in combinatie met de databronnen, te gebruiken maakt het mogelijk om analyses te maken en levert dit waardevolle inzichten voor het onderzoek.

4. Analyse

4.1 Inleiding

In hoeverre beïnvloedt een jongere met een jongerencontract de sociale cohesie in de buurt? Wat kunnen corporaties doen om de sociale cohesie in de buurt te verbeteren? In dit hoofdstuk worden deze deelvragen beantwoord. In paragraaf 4.2 wordt eerst de beschrijvende statistiek toegelicht. De resultaten uit het kwantitatieve deel van het onderzoek worden in paragraaf 4.3 gepresenteerd. De uitkomst van het kwalitatieve onderzoek is opgenomen in paragraaf 4.4 om vervolgens in paragraaf 4.5 af te sluiten met de conclusie.

4.2 Beschrijvende statistiek

In paragraaf 3.4 is beschreven welke databronnen zijn gebruikt voor het in beeld brengen van relevante buurten voor dit onderzoek. Omdat het onderzoek zich richt op jongeren die een sociale huurwoning huren met een jongerencontract zijn buurten die geen sociale huurwoningen hebben of wel sociale huur maar alleen tijdelijke complexen uit de selectie gehaald. Deze actie resulteert in een afname van het aantal buurten in de steekproef van n 518 naar n 356 (figuur 16). Op stadsdeelniveau is het percentage dat verhuurd is met een jongerencontract laag te noemen (figuur 15).

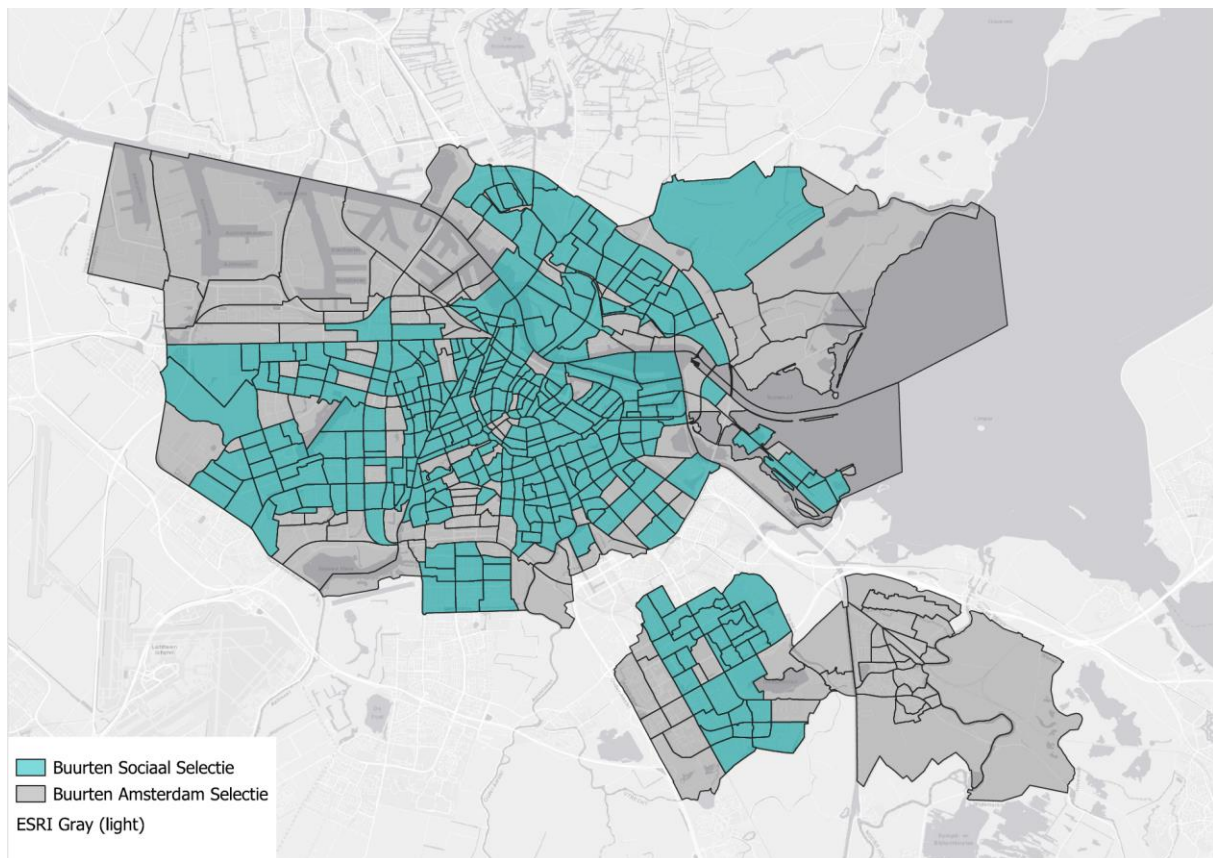
Figuur 15, Aandeel jongerencontracten op stadsdeel niveau

	Centrum	West	Nieuw-West	Zuid	Oost	Noord	Zuidoost
Aantal buurten n (356)	60	61	48	55	53	45	34
% verhuurd met jongerencontract	0,43%	0,32%	0,78%	0,06%	0,74%	0,47%	0,29%

Bron: bewerking auteur, 2023

Om inzichtelijk te maken welke buurten meer onderhevig zijn aan het fenomeen jongerencontract dan andere buurten zijn deze gecategoriseerd in: hoog > 10%, midden 5-10%, laag >0-<5% en geen 0%. Er zijn 3 buurten die in de categorie hoog zitten, 6 in midden, 52 in laag en 295 in geen. Het overgrote deel van de buurten heeft nog niet te maken met jongeren die een sociale huurwoning huren met een jongerencontract. Deze buurten blijven onderdeel van het onderzoek zodat deze als controle buurten kunnen functioneren. De categorieën zijn in deze paragraaf opgenomen om overzicht te geven in de beschrijvende statistiek, in de verdere analyse en regressie is de gedetailleerde informatie op buurniveau meegenomen.

Figuur 16, selectie buurten met sociale huur

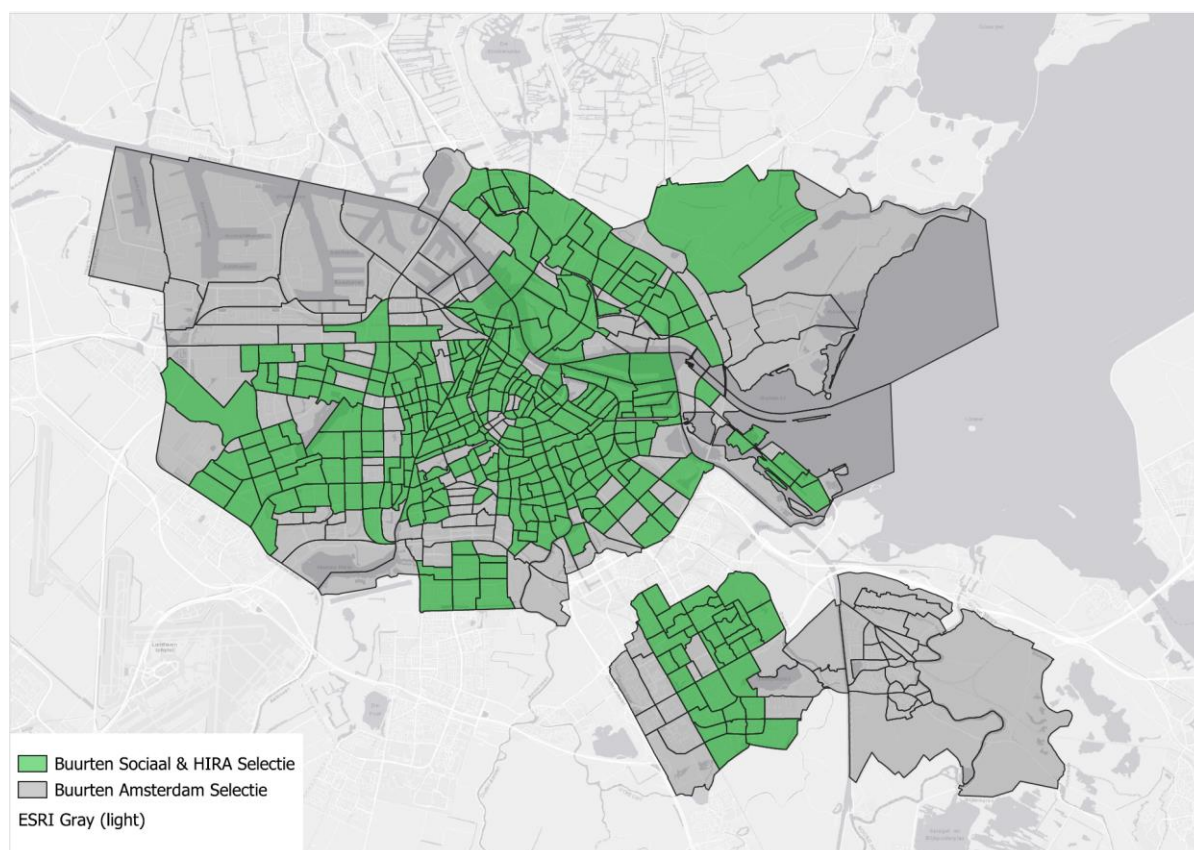

Bron: bewerking auteur, 2023

Scores uit HIRA i.c.m. percentage jongeren

Met het bepalen van de relevante buurten kan de koppeling worden gemaakt met de data uit het HIRA-onderzoek. Omdat sociale cohesie verder gaat dan de grens van complexen en buurten is er in de selectie van respondenten geen rekening gehouden met het type huurder. Dit betekent dat zowel sociale als vrije sector huurders meegenomen zijn in dit onderzoek. Het totaal aan respondenten die de vijf vragen met een relatie tot sociale cohesie hebben beantwoord komt hiermee op 39.077 in 344 buurten (figuur 17). Van twaalf buurten blijkt geen data aanwezig te zijn uit het HIRA-onderzoek.

Figuur 17, selectie buurten met sociale huur en data uit het HIRA onderzoek

Bron: bewerking auteur, 2023

In figuur 18 zijn de gecategoriseerde buurten in beeld gebracht met het oordeel van de respondenten uit het HIRA-onderzoek. De in paragraaf 3.4 beschreven controle variabelen zijn eveneens weergegeven. Wat opvalt is het over het algemeen lagere oordeel in de buurten die hoog of midden scores in het aandeel jongerencontract. Het oordeel loopt op naar gelang het percentage jongerencontract minder wordt. In de buurten waar nog geen sociale huurwoning met het jongerencontract verhuurd is wordt op migratieachtergrond en mensen met een laag inkomen het laagst gescoord. Verder valt op dat in de categorie hoog het laagste aandeel laag opgeleiden wordt waargenomen.

Door deze cijfers lijkt het jongerencontract de sociale cohesie te beïnvloeden. Het is echter maar de vraag of dat ook echt door het jongerencontract komt. Of dit echt het geval is wordt in paragraaf 4.3 door middel van een multiple regressieanalyse bekeken. In die regressieanalyse zijn de buurten separaat meegenomen en de categorieën losgelaten omdat er anders detailinformatie verloren gaat.

Figuur 18, Oordeel variabelen gecategoriseerd naar aandeel jongerencontract

rapportcijfer afhankelijke variabelen	Aandeel jongerencontract in de buurt			
	Hoog (> 10%)	Midden (5-10%)	Laag (>0-<5%)	Geen (0%)
Thuisvoelen in de buurt	6,90	6,93	7,58	7,71
Betrokkenheid van buurtbewoners	5,68	5,88	6,31	6,43
Eigen betrokkenheid bij de buurt	5,84	5,85	6,42	6,61
Hoe gaan mensen in de buurt met elkaar om	6,13	6,52	6,90	6,98
Veilig gevoel in de buurt (overdag en avond samengevoegd)	6,49	6,45	6,87	7,03
Gemiddelde van alle scores	6,26	6,35	6,82	6,96
Controle variabelen				
% laag opgeleid	11%	24%	23%	20%
% met migratieachtergrond	68%	74%	59%	57%
% laag inkomen	12%	22%	14%	10%

Bron: bewerking auteur, 2023

Samenhang tussen Y X

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat het aandeel laag opgeleiden, mensen met een migratieachtergrond en een laag inkomen effect hebben op de sociale cohesie. Om die reden zijn die als controle variabelen opgenomen in dit onderzoek. Om de mate van samenhang tussen de controle variabelen en afhankelijke variabelen te toetsen is de Pearson correlatie berekend. Er is voor de Pearson methodiek gekozen omdat deze geschikt is voor ordinale data. De correlatie varieert tussen -1 en 1, waarbij een waarde van 1 een perfecte positieve correlatie weergeeft, -1 een perfecte negatieve correlatie en 0 geen correlatie (Buijs, 2017). In onderstaande figuur 19 is de samenhang af te lezen. De drie controle variabelen liggen tussen -0,33 en -0,65 en zij daarmee matig tot sterk te noemen. Het lijkt erop dat een lager aandeel van de controle variabelen een hogere beoordeling van de score op sociale cohesie veroorzaakt. De Pearson correlatie geeft een duidelijke samenhang aan, maar verklaart geen oorzaak-gevolgrelatie. In paragraaf 4.3 is dit getoetst door middel van een multiple regressieanalyse.

Figuur 19, correlatie tussen variabelen

	Thuisvoelen in de buurt	Betrokkenheid van buurtbewoners	Eigen betrokkenheid bij de buurt	Hoe gaan mensen in de buurt met elkaar om	Veilig gevoel in de buurt (overdag en avond samengevoegd)	% laag opgeleid	% met migratieachtergrond	% laag inkomen
Thuisvoelen in de buurt	1.0000							
Sig. Level								
Betrokkenheid van buurtbewoners	0.7266*	1.0000						
Sig. Level	0.0000							
Eigen betrokkenheid bij de buurt	0.7620*	0.7964*	1.0000					
Sig. Level	0.0000	0.0000						
Hoe gaan mensen in de buurt met elkaar om	0.8094*	0.7537*	0.6975*	1.0000				
Sig. Level	0.0000	0.0000	0.0000					
Veilig gevoel in de buurt (overdag en avond samengevoegd)	0.7662*	0.5283*	0.5020*	0.6377*	1.0000			
Sig. Level	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000				
% laag opgeleid	-0.5092*	-0.4047*	-0.4051*	-0.3364*	-0.4922*	1.0000		
Sig. Level	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000			
% met migratieachtergrond	-0.6470*	-0.6125*	-0.5448*	-0.5164*	-0.5679*	0.5464*	1.0000	
Sig. Level	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000		
% laag inkomen	-0.4616*	-0.3955*	-0.3994*	-0.3386*	-0.4696*	0.6976*	0.5059*	1.0000
Sig. Level	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	

Bron: bewerking auteur, 2023

Controle op assumpties

Om ervoor te zorgen dat de regressieanalyse wordt uitgevoerd met de juiste gegevens, is een aantal aannames getoetst. Een van deze aannames betreft de correlatie tussen variabelen, aangezien een hoge correlatie kan leiden tot multicollineariteit. Uit de berekende Variance Inflation Factor (VIF) blijkt dat er geen sprake is van multicollineariteit, aangezien alle individuele variabelen een VIF van minder dan vijf hebben.

Naast multicollineariteit is het lineaire verband tussen variabelen van groot belang. Dit lineaire verband is geëvalueerd aan de hand van scatterplots voor elke variabele. In deze scatterplots is duidelijk te zien dat er bij iedere variabele sprake is van een lineair verband. Vervolgens zijn de variabelen getoetst op de normaalverdeling, er is vastgesteld dat de variabelen normaal verdeeld zijn.

De laatste toets heeft plaatsgevonden met betrekking tot homoscedasticiteit. Uit de p-plot is op te maken dat er geen sprake is van heterogeniteit.

Test van de 0 hypothese

Om te bepalen of er tussen twee gemiddelden een significant verschil zit is de t-toets uitgevoerd (Buijs, 2017). Om de toets uit te kunnen voeren wordt aangenomen dat beide groepen normaal verdeeld zijn en dat de varianties gelijk zijn. De dataset bestaat uit twee onafhankelijke groepen: de controlegroep met buurten waar geen woningen verhuurd zijn met een jongerencontract en de experimentele groep waar wel woningen verhuurd zijn met een jongerencontract. De nulhypothese (H0) stelt dat er geen

verschil is tussen de gemiddelde scores van de twee groepen, terwijl de alternatieve hypothese (H1) aangeeft dat er wel een significant verschil is.

De gemiddelde score van sociale cohesie in buurten zonder jongerencontract (*controlegroep* = 6.98; *SD* = .469) is hoger dan in buurten waar wel verhuurd is met het jongerencontract (*experimentele groep* = 6.87; *SD* .444). Dit verschil is significant tegen het 0,05 level: $t(342) = 2.0898, p .0374$.

Vervolgens zijn er toetsen uitgevoerd met buurten waar meer dan 1%, 5% en 10% verhuurd is met jongerencontracten. Wat opvalt is dat in buurten waar voor meer dan 1% verhuurd is met het jongerencontract de gemiddelde score van sociale cohesie (*experimentele groep* = 6.78; *SD* = .0480) lager is dan in buurten waar minder dan 1% verhuurd is met het jongerencontract (*controlegroep* = 6.97; *SD* = .0282). Dit verschil is significant tegen het 0,001 level: $t(342) = 3.4071, p .0007$.

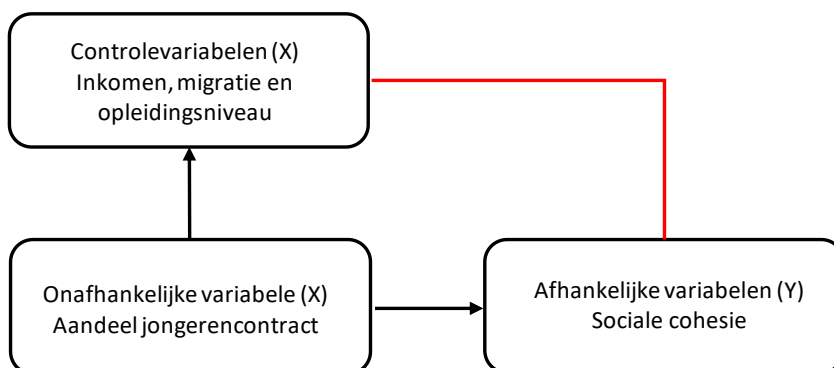
Uit deze toets blijkt dat buurten waar woningen verhuurd zijn met het jongerencontract gemiddeld lager scoren dan buurten waar dit niet het geval is. In buurten waar dit meer is dan 1% is dit nog sterker het geval.

4.3 Regressieanalyse

Dit hoofdstuk richt zich op regressieanalyse als statistische methode om inzicht te verkrijgen in het effect van het jongerencontract op de sociale cohesie in de buurt. Het jongerencontract geeft jongeren de kans om vijf jaar in een buurt te wonen om vervolgens een volgende stap te maken in hun wooncarrière. Verondersteld wordt dat juist deze tijdelijkheid de sociale cohesie beïnvloedt doordat er minder betrokkenheid is bij die huurders. Enerzijds komt dit omdat jongeren eerder een netwerk hebben dat minder afhankelijk is van de omgeving waar ze wonen, anderzijds omdat een relatie opbouwen - terwijl je tijdelijk ergens woont - minder motivatie geeft.

In paragraaf 4.2 is de samenhang tussen de controlevariabele en de afhankelijke variabele getoetst. Om dit effect te meten is eerst een regressieanalyse uitgevoerd. Figuur 20 toont het veronderstelde verband, en de resultaten van de regressieanalyse worden eveneens gepresenteerd.

Figuur 20, correlatie tussen controle- en afhankelijke variabelen

Figuur 21, regressieanalyse controlevariabelen op thuis voelen in de buurt

X: Controle variabelen		Y: Thuis voelen in de buurt
Laagopgeleiden	Coef	-0.744*
	t	(-2.45)
Migratieachtergrond	Coef	-1.897***
	t	(-7.59)
Laag inkomen	Coef	-0.786
	t	(-1.39)
_cons		9.009***
		(85.56)
N		344
R-sq		0.416
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

De resultaten van de multiple regressieanalyse tonen aan dat alle drie de controle variabelen een negatief effect hebben op het oordeel thuis voelen in de buurt (figuur 21). Wanneer het aandeel laagopgeleiden in de buurt met één procentpunt toeneemt dan daalt het oordeel op deze dimensie met -0,00744. Dit effect is statistisch significant $p<0.05$. Het aandeel buurtbewoners met een migratieachtergrond laat ook een negatief effect zien op het oordeel van thuis voelen in de buurt. Bij één procentpunt toename daalt het oordeel met -0,01897. Dit effect is statistisch significant $p<0.001$. Een toename van één procentpunt in het aandeel buurtbewoners met een laag inkomen vertoont een negatief effect van -0,00786 op het oordeel van deze dimensie. Dit effect is echter niet statistisch significant.

Figuur 22, regressieanalyse controlevariabelen op betrokkenheid in de buurt

X: Controle variabelen		Y: Betrokkenheid in de buurt
Laagopgeleiden	Coef	-0.227
	t	(-0.73)
Migratieachtergrond	Coef	-1.927***
	t	(-6.91)
Laag inkomen	Coef	-0.172
	t	(-0.31)
_cons		7.579***
		(61.89)
N		344
R-sq		0.266
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

Op de dimensie betrokkenheid in de buurt tonen alle controle variabelen een negatief effect op het oordeel van deze dimensie (figuur 22). Bij één procentpunt toename van het aandeel buurtbewoners dat laagopgeleid is daalt het oordeel met -0,0027, dit effect is echter niet statistisch significant. Wanneer het aandeel buurtbewoners met een migratieachtergrond met één procentpunt stijgt daalt het oordeel met -0,01927, dit effect is statistisch significant $p<0.001$. Een toename van één procentpunt in het aandeel buurtbewoners met een laag inkomen vertoont een negatief effect van -0,00786 op het oordeel van deze dimensie. Dit effect is echter niet statistisch significant.

Figuur 23, regressieanalyse controlevariabelen op eigen betrokkenheid in de buurt

X: Controle variabelen		Y: Eigen betrokkenheid in de buurt
Laagopgeleiden	Coef	-0.254
	t	(-0.74)
Migratieachtergrond	Coef	-1.595***
	t	(-6.06)
Laag inkomen	Coef	-0.500
	t	(-0.78)
_cons		7.588***
		(61.77)
N		344
R-sq		0.235
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

Op de dimensie eigen betrokkenheid in de buurt tonen alle controle variabelen een negatief effect op het oordeel van deze dimensie (figuur 23). Bij één procentpunt toename van het aandeel buurtbewoners die laagopgeleid zijn daalt het oordeel met -0,00254. Dit effect is niet statistisch significant. Wanneer het aandeel buurtbewoners met een migratieachtergrond met één procentpunt stijgt daalt het oordeel met -0,01595. Dit effect is statistisch significant $p<0.001$. Een toename van één procentpunt in het aandeel buurtbewoners met een laag inkomen vertoont een negatief effect van -0,005 op het oordeel van deze dimensie. Ook dit effect is niet statistisch significant.

Figuur 24, regressieanalyse controlevariabelen op omgang in de buurt

X: Controle variabelen		Y: Omgang in de buurt
Laagopgeleiden	Coef	0.0238
	t	(0.09)
Migratieachtergrond	Coef	-1.401***
	t	(-5.60)
Laag inkomen	Coef	-0.634
	t	(-1.33)
_cons		7.825***
		(67.60)
N		344
R-sq		0.215
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

De resultaten van de multiple regressieanalyse tonen aan dat twee van de drie controle variabelen een negatief effect hebben op het oordeel omgang in de buurt (figuur 24). Wanneer het aandeel laagopgeleiden in de buurt met één procentpunt toeneemt dan stijgt het oordeel op deze dimensie met 0,000238. Dit effect is niet statistisch significant. Het aandeel buurtbewoners met een migratieachtergrond laat een negatief effect zien op het oordeel van thuis voelen in de buurt. Bij één procentpunt toename daalt het oordeel met -0,01401. Dit effect is statistisch significant $p<0.001$. Een toename van één procentpunt in het aandeel buurtbewoners met een laag inkomen vertoont een negatief effect van -0,00634 op het oordeel van deze dimensie. Dit effect is echter niet statistisch significant.

Figuur 25, regressieanalyse controlevariabelen op veiligheid in de buurt

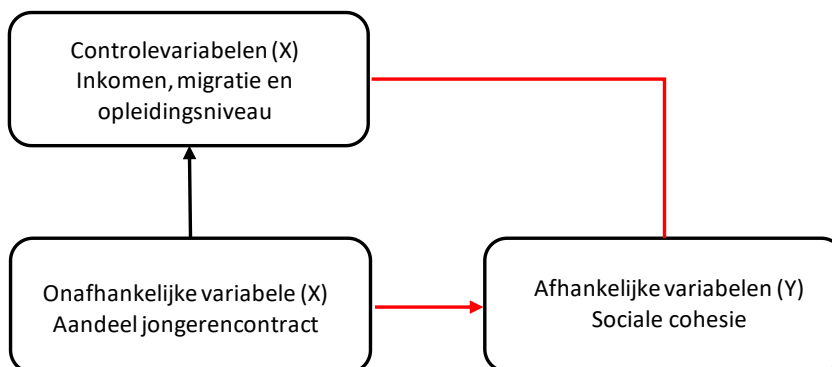
X: Controle variabelen		Y: Veiligheid in de buurt
Laagopgeleiden	Coef	-0.725*
	t	(-2.00)
Migratieachtergrond	Coef	-1.256***
	t	(-3.84)
Laag inkomen	Coef	-1.315*
	t	(-2.50)
_cons		8.014***
		(53.23)
N		344
R-sq		0.270
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

Op de dimensie veiligheid in de buurt tonen alle controle variabelen een negatief effect op het oordeel van deze dimensie (figuur 25). Bij één procentpunt toename van het aandeel buurtbewoners dat laagopgeleid is daalt het oordeel met -0,00725. Dit effect is statistisch significant $p < 0.05$. Wanneer het aandeel buurtbewoners met een migratieachtergrond met één procentpunt stijgt daalt het oordeel met -0,01256. Dit effect is statistisch significant $p < 0.001$. Een toename van één procentpunt in het aandeel buurtbewoners met een laag inkomen vertoont een negatief effect van -0,01315 op het oordeel van deze dimensie. Ook dit effect is statistisch significant $p < 0.05$.

Nu de controle variabelen getoetst zijn op oorzaak-gevolg relatie en de relevantie is aangetoond kan het verband tussen de onafhankelijke variabele en afhankelijke variabelen getoetst worden. Uitgangspunt is dat er een negatief verband is tussen het jongerencontract en sociale cohesie in de buurt. In figuur 26 is dit veronderstelde verband in rode pijlen aangegeven.

Figuur 26, correlatie tussen onafhankelijke en afhankelijke variabelen inclusief controlevariabelen

Uit de resultaten van de multiple regressieanalyses blijkt dat het jongerencontract een negatief effect heeft op drie van de vijf dimensies van sociale cohesie. De R-square laat zien dat het effect maar voor een beperkt deel wordt verklaard door de onafhankelijke variabele ten opzichte van de controlevariabelen. Op omgang in de buurt is niet significant aangetoond dat het jongerencontract negatief effect heeft. Ook op het gebied van veiligheid in de buurt is niet significant aangetoond dat er een negatief effect is tussen het jongerencontract en het oordeel op sociale cohesie.

Figuur 27, regressieanalyse onafhankelijke variabele en controlevariabelen op thuis voelen in de buurt

X: Variabelen		Y: Thuis voelen in de buurt
Jongerencontract	Coef	-1.726*
	t	(-2.22)
Laagopgeleiden	Coef	-0.969**
	t	(-3.00)
Migratieachtergrond	Coef	-1.854***
	t	(-7.63)
Laag inkomen	Coef	-0.296
	t	(-0.47)
_cons		9.002***
		(86.61)
N		344
R-sq		0.425
t statistics in parentheses		
* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$		

Bron: bewerking auteur, 2023

Op de dimensie thuis voelen in de buurt vertoont het jongerencontract een negatief effect op het oordeel van deze dimensie (figuur 27). Bij een toename van één procentpunt in het aandeel verhuringen met een jongerencontract daalt het oordeel met -0,01726, wat statistisch significant is $p < 0.05$. Het lijkt erop dat in buurten waar het aandeel verhuringen met een jongerencontract toeneemt, buurtbewoners zich steeds minder thuis zullen voelen..

Figuur 28, regressieanalyse onafhankelijke variabelen en controlevariabelen op betrokkenheid in de buurt

X: Variabelen		Y: Betrokkenheid in de buurt
Jongerencontract	Coef	-1.679**
	t	(-2.61)
Laagopgeleiden	Coef	-0.445
	t	(-1.32)
Migratieachtergrond	Coef	-1.885***
	t	(-6.72)
Laag inkomen	Coef	0.304
	t	(0.51)
_cons		7.572***
		(61.66)
N		344
R-sq		0.274
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

Ook op de dimensie betrokkenheid in de buurt vertoont het jongerencontract een negatief effect op het oordeel van deze dimensie (figuur 28). Bij een toename van één procentpunt in het aandeel verhuringen met een jongerencontract daalt het oordeel met -0,01679, wat statistisch significant is $p<0.01$. De betrokkenheid van buurtbewoners lijkt af te nemen wanneer het aandeel verhuringen met jongerencontracten toeneemt.

Figuur 29, regressieanalyse onafhankelijke variabele en controlevariabelen op eigen betrokkenheid in de buurt

X: Variabelen		Y: Eigen betrokkenheid in de buurt
Jongerencontract	Coef	-3.063***
	t	(-4.15)
Laagopgeleiden	Coef	-0.653
	t	(-1.83)
Migratieachtergrond	Coef	-1.518***
	t	(-5.76)
Laag inkomen	Coef	0.369
	t	(0.54)
_cons		7.576***
		(61.23)
N		344
R-sq		0.264
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

Op de dimensie eigen betrokkenheid in de buurt vertoont het jongerencontract een negatief effect op het oordeel van deze dimensie (figuur 29). Bij een toename van één procentpunt in het aandeel verhuringen met een jongerencontract daalt het oordeel met -0,03063, wat statistisch significant is $p<0.001$. Hiermee lijkt de eigen betrokkenheid van individuele buurtbewoners af te nemen wanneer het aandeel jongerencontracten stijgt.

Figuur 30, regressieanalyse onafhankelijke variabele en controlevariabelen op omgang in de buurt

X: Variabelen		Y: Omgang in de buurt
Jongerencontract	Coef	-0.685
	t	(-1.16)
Laagopgeleiden	Coef	-0.0653
	t	(-0.22)
Migratieachtergrond	Coef	-1.384***
	t	(-5.53)
Laag inkomen	Coef	-0.439
	t	(-0.84)
_cons		7.822***
		(67.52)
N		344
R-sq		0.217
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

Ook op de dimensie omgang in de buurt vertoont het jongerencontract een negatief effect op het oordeel van deze dimensie (figuur 30). Bij een toename van één procentpunt in het aandeel verhuringen met een jongerencontract daalt het oordeel met -0,00685. Echter, dit verband is niet statistisch significant. Hieruit kan hieruit niet geconcludeerd worden dat een toename van jongerencontracten een significant negatief effect heeft op omgang in de buurt

Figuur 31, regressieanalyse onafhankelijke variabele en controlevariabelen op de veiligheid in de buurt

X: Variabelen		Y: Veiligheid in de buurt
Jongerencontract	Coef	-0.567
	t	(-0.75)
Laagopgeleiden	Coef	-0.799*
	t	(-2.01)
Migratieachtergrond	Coef	-1.241***
	t	(-3.79)
Laag inkomen	Coef	-1.154
	t	(-1.85)
_cons		8.012***
		(53.17)
N		344
R-sq		0.270
t statistics in parentheses		
* p<0.05, **p<0.01, *** p<0.001		

Bron: bewerking auteur, 2023

Op de dimensie veiligheid in de buurt lijkt het jongerencontract een negatief effect te hebben op het oordeel van deze dimensie (figuur 31). Bij een toename van één procentpunt in het aandeel verhuringen met een jongerencontract daalt het oordeel met -0,00567. Echter, dit verband is niet statistisch significant. Hieruit kan hieruit niet geconcludeerd worden dat een toename van jongerencontracten een significant negatief effect heeft op de veiligheid in de buurt

Het feit dat er op alle dimensies een negatief effect zichtbaar is, waarvan er bij drie van de vijf significantie is aangetoond, bevestigt het veronderstelde effect dat tijdelijkheid een negatieve invloed heeft op de sociale cohesie.

Resumé

In deze paragraaf zijn de resultaten van de regressieanalyse uiteengezet. In het eerste deel werden de controlevariabelen, namelijk migratie, laag inkomen en laag opleidingsniveau, getoetst. Uit deze analyse bleek dat alle drie relevant waren om op te nemen in de volledige regressie. Met name het aandeel buurtbewoners met een migratieachtergrond was op alle dimensies significant aanwezig op het niveau van $p < 0.001$.

Vervolgens werd de onafhankelijke variabele, het aandeel jongerencontracten in de buurt, opgenomen in de regressieanalyse. Op drie van de vijf dimensies van sociale cohesie werd statistisch significant aangetoond dat een hoger aandeel jongerencontracten in de buurt negatief bijdraagt aan de sociale cohesie. Hiermee is het veronderstelde verband bevestigd. In de volgende paragraaf worden 'thuis voelen in de buurt', 'betrokkenheid van buurtbewoners' en 'eigen betrokkenheid' meegenomen en behandeld in de focusgroep.

4.4 Focusgroep

Uit de theorie is gebleken dat een veranderende samenleving zorgt voor veranderende behoeften van individuen en dat sociale cohesie meerdere dimensies heeft die op verschillende niveaus beïnvloed kunnen worden. In de regressieanalyse zijn deze verschillende dimensies afgezet tegen het aandeel jongerencontracten in de buurt. Hieruit blijkt dat het aandeel jongerencontracten het oordeel op het gebied van thuis voelen en betrokkenheid in de buurt negatief beïnvloedt. Om deze uitkomst te verrijken en aanbevelingen voor de corporatiesector op te halen, is er een focusgroep gehouden met huurders en medewerkers van Lieven de Key. De groep bestaat uit huurders met een jongerencontract en een regulier contract, evenals een medewerker uit de staf en een medewerker woon- en beheerconcepten. In deze paragraaf worden de resultaten van de focusgroep gepresenteerd. Het volledige verslag van de focusgroep is terug te vinden in bijlage 1.

De deelnemers zijn zorgvuldig geselecteerd op basis van buurten (figuur 32). De huurders met een jongerencontract wonen in de volgende buurten:

- Elzenhagen Zuid,   aandeel jongerencontract 30%
- Delflandpleinbuurt West,   aandeel jongerencontract 23%
- Spaarndammerbuurt Zuidwest,   aandeel jongerencontract 11%
- K-buurt Zuidwest,   aandeel jongerencontract 0%

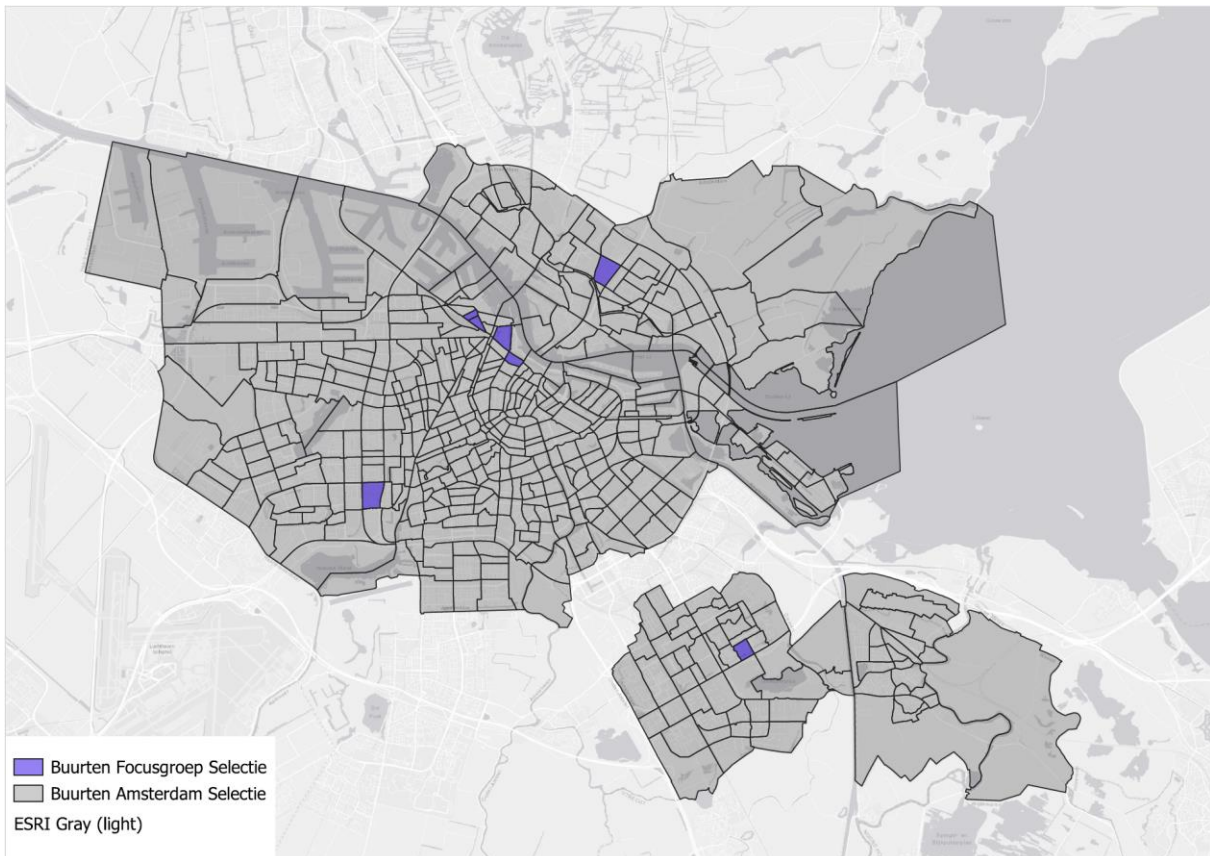
De deelnemer uit K-buurt Zuidwest woont er een half jaar. De data gebruikt om het aandeel jongerencontract te bepalen is van 2016-2022. Om die reden is het aandeel in de buurt 0%.

De huurders met een regulier contract wonen in de volgende buurten:

- Haarlemmerbuurt Oost,   aandeel jongerencontract 2%
- Spaarndammerbuurt Midden,   aandeel jongerencontract 1%
- Westelijke eilanden,   aandeel jongerencontract 3%

De huurder uit de Spaarndammerbuurt Midden is tevens een medewerker van Lieven de Key. Omdat het thuis voelen, betrokkenheid en eigenbetrokkenheid in de buurt niet beïnvloed wordt door je werkgever of het werk dat je doet wordt verondersteld dat er geen nadelig effect optreedt door deelname van deze persoon.

Figuur 32, selectie buurten deelnemers focusgroep

Bron: bewerking auteur, 2023

Thuis voelen in de buurt

Wanneer voel je je thuis in de buurt en welke factoren dragen daaraan bij? Dat was de eerste vraag die de deelnemers individueel moesten beantwoorden op een post-it. Individueel om ervoor te zorgen dat iedereen aan bod zou komen zonder beïnvloed te worden door meningen van anderen. Met de inbreng is het gesprek geopend. De vraag is uitgebreid beantwoord. Het thuis voelen heeft met meerdere aspecten te maken, zo werd de nabijheid van groenvoorzieningen meermaals genoemd: *“Ik kan nu bijvoorbeeld ook lopend naar een open zwembad waar ik kan gaan zwemmen. Dat ik daarnaar toe kan lopen, dat vind ik wel heel fijn voelen, dan heb ik echt zoets van, dat is onderdeel van mijn leven”*. *“Voor*

mijn huis hebben we een mooie hof met veel groen. Nou, dan ga je dan soms zitten en dat is toch als park". Een andere spreker kwam hier ook mee: "en dan vind ik groen ook wel belangrijk. Ik woon dichtbij het Westerpark en dat vind ik wel fijn. Voel het ook echt een beetje als mijn park. Ik ga binnenkort ook weer naar het festival en dat is ook in het Westerpark en dat vind ik dan heel fijn". Dit kwam met name van bewoners die in de buurt van een park wonen. Dat de andere bewoners dit niet nadrukkelijk benoemen kan komen omdat men het hebben van een park in de buurt nooit ervaren heeft en daardoor niet benoemd. Het schoon zijn van de buurt kwam meer te sprake bij die bewoners.

Een aspect dat door nagenoeg alle deelnemers is aangehaald is het contact tussen buurtbewoners. Het hebben van contact met buurtbewoners vindt men iets normaal maar gebeurt toch weinig. Zo was er verontwaardiging bij de huurder uit Spaarndammerbuurt Zuidwest: *"Ik werd begroet door een best wel klein jongetje en ik er toch een beetje van opkeek en ik dacht van oh, ik word nu begroet, dat gebeurt niet zo vaak". "Maar ik vind, ja, het contact met de burens, zowel in mijn gebouw als daaromheen wel belangrijk".* Ongeacht het contract van de huurder was men het eens dat het niet belangrijk is dat er grote activiteiten met elkaar worden georganiseerd maar juist het begroeten en een gesprek hebben op straat het prettigst is. Het gaat dan om de mate van sociale interactie.

Een andere interessante constatering is dat iedereen het complex waarin men woont beschouwd als zijn buurt. Directe burens worden vaak als buurtbewoners beschouwd terwijl de buurt aanzienlijk groter is. Daarnaast lijkt het veel uit te maken in wat voor complex je woont en in hoeverre ontwerp bijdraagt aan ontmoeting. Zo dragen complexen in een doorloop gebied minder bij aan ontmoeting dan hofjes en complexen in doodlopende straten: *"het is een hele rare buurt, omdat het eigenlijk een doodlopende straat is, dus je komt elkaar tegen en je kan geen kant op. Dus je kan alleen maar een praatje maken".* Hierdoor ontstaat automatisch meer contact met bewoners uit hetzelfde complex en ook buurtbewoners. Ook worden die bewoners vaker herkend waardoor er een zekere mate van vertrouwen ontstaat.

Diversiteit van buurtbewoners werd door de huurder uit Elzenhagen aangehaald. Uit een eerdere ervaring in een andere buurt zei diegene het volgende: *"het was eigenlijk vrij homogeen in die buurt en als je er dan nieuw in komt wonen, dan merk je dat je niemand echt kent en dat ook niemand echt meer gedag zegt, want eigenlijk ben je een vreemd gezicht".* Dit werd eerder al in de theorie benoemd. In buurten waar een homogene groep woont is het lastiger om een connectie te vinden. De *bonding capital* die er is komt onder druk te staan waardoor bewoners zich afkeren tegen de nieuwoeling.

Invloed van het jongerencontract

Nu er een goed beeld is hoe het thuis voelen in de buurt wordt ervaren is de tweede vraag gesteld: *in hoeverre denken jullie dat een bepaalde contractvorm, zoals het jongerencontract, invloed zou kunnen hebben op het thuis voelen in de buurt?* De huurder uit de Spaarndammerbuurt met het jongerencontract legde de koppeling met de kwaliteit van de woning: *"wat ik dus wel vaak van jullie terug hoor, is dat thuis voelen, ook wat te maken heeft met een fijne woning. En dan moet ik zeggen dat ik blij ben met mijn woning, maar dat ik het niet per se een hele fijne woning vind, omdat ik merk dat het, ja, ik woon in een studio en dat is best wel klein".* Omdat men tijdelijk in de woning verblijft, en dit van tevoren al vaststaat, zijn huurders minder bereid te investeren in de woning. Daarnaast heeft een studio het effect dat de huurder sneller op zoek gaat naar een volgende woning. De huurders met een jongerencontract in combinatie met een studio ervaren minder het gevoel van thuis dan de huurders met een regulier contract.

Het jongerencontract lijkt geen invloed te hebben op de sociale interactie met burens. Dan gaat het met name over het praatje maken op straat. Het echt opbouwen van een relatie daarentegen lijkt wel een brug te ver voor deze doelgroep: *"ik denk niet per se omdat ik het wel leuk vind om leuke dingen te doen met de burens, en dat maakt voor mij dan niet heel veel uit of ik met een kort contract heb of een lang contract. Maar ik denk wel dat als iedereen in mijn gebouw voor onbepaalde tijd daar zou wonen, dat er misschien toch een soort van dynamiek zou zijn, omdat je misschien meer iets echt gaat bouwen voor een langere periode".* Een andere huurder met een jongerencontract vulde dit aan met: *"ik heb ook een tijdelijk contract en ik sluit me bij spreker 7 aan. Vooral met het eigen maken, want daar stop je daar een gegeven moment mee. Maar als ik dan geen tijdelijk contract zou hebben, dan zou ik dan denken van ik wil wel bij de bewonerscommissie".* Hier is duidelijk een verschil te merken in de mate van betrokkenheid. De tijdelijkheid zorgt ervoor dat er minder snel lange termijn investeringen, op het gebied van sociale interactie, gedaan worden in de buurt. Dit heeft ook te maken met het feit dat deze huurders

in bestaande buurten wonen. In grote nieuwbouwcomplexen geven de huurders met een jongerencontract aan dat ze dit minder hebben ervaren. Dit lijkt te komen doordat zij echt in een community gewoond hebben. De focus ligt dan minder op de lange termijn, dat wordt ook minder van je verwacht.

Uit verschillende ervaringen valt op te maken dat bewoners met een regulier contract anders omgaan met huurders met een tijdelijk contract. Enerzijds zit dit in het verschil tussen de huurders, dit kan met leeftijd, levensfase of tijdelijkheid te maken hebben: *“als mensen die er langer wonen dan vijftien jaar, en ik dan in de buurt was of in die woning voor een bezichtiging of een opname moest zijn, dat ze dan soms meteen naar buiten kwamen om te vragen of er een vijf jaar contract, jongen, of voor onbepaalde tijd in komt. Daar zijn ze dan wel huiverig voor”*. Er lijkt dan wat angst voor het onbekende te zitten bij de huurders.

Betrokkenheid

Op de vraag: *in hoeverre zijn buurtbewoners betrokken bij gemeenschappelijke activiteiten?* lijkt een gezamenlijk belang belangrijk te zijn voor de betrokkenheid. Zo wordt een gemeenschappelijke vijand of deelauto's genoemd als reden om de betrokkenheid te verhogen. De huurders met een regulier contract antwoorde met: *“problemen brengt mensen weer dicht bij elkaar op een of andere manier. En als alles goed gaat en voortkabbelt ja, dan wordt het weer wat saaier en als er wat is, waar de buurt belang bij heeft, dan zoeken we mekaar op”*. Ook hier lijkt weer een verschil te zitten of je in bestaand complex of in een groot nieuwbouw complex zit: *“het is altijd gewoon nieuwbouw, waar iedereen tegelijkertijd komt en dan merk je inderdaad dat er snel nieuwe groepen worden opgericht. Zoals Facebook weet je waar je dan heel snel dingen deelt en dat mensen ook de neiging hebben om activiteiten te organiseren, zodat ze de rest ook leren kennen”*. Een huurder in een bestaande buurt met een regulier contract geeft aan dat er dan minder noodzaak is: *“er is al een soort van informeel netwerk en iedereen heeft een beetje zijn eigen kleine, informele netwerk. De ene heeft contact met die buurman, buurvrouw, en die komt een keer een drankje doen of die spreek je een keer wat langer als de hond uitgelaten wordt”*. Het informele contact wordt door deze groep huurders als belangrijker ervaren dan de georganiseerde activiteiten.

Bijdrage van de corporatiesector

Na het bespreken van thuis voelen en betrokkenheid in de buurt is de focus verlegd naar de bijdrage die corporaties kunnen leveren. De huurder uit de Delflandpleinbuurt gaf aan dat: *“jullie zouden kunnen bijdragen aan het zorgen voor een gemengde samenstelling van huishoudens. Jongeren zijn er veel bijgekomen en veel mensen met vaste contracten die een gezin hebben, of met z'n tweeën als je daarmee kan spelen, als je dat in je bezit hebt, dat je daardoor wel balans kan creëren in een wijk en daardoor de sociale cohesie kan verbeteren”*. Hierop inhakend is gevraagd in hoeverre Lieven de Key hier op stuurt, bijvoorbeeld op het aantal jongeren in de buurt: *“daar wordt niet op gestuurd, vooral omdat wij, vooral de jongerencontracten hebben en anderen niet. Eigenlijk zou iedereen in de buurt moeten kunnen wonen, dus ook de jongeren. En hoeveel jongerenwoningen moeten dat in een buurt zijn? Ja, stel dat we nou weer mogen bouwen in Nieuw-West rond Lieven, zouden we dan weer jongerenwoningen bouwen? Daar wordt echt wel naar gekeken”*. Er is dus wel oog voor het aandeel jongerencontracten in de buurt, en er wordt ook rekening mee gehouden in nieuwbouwwontwikkelingen. Bij het doorvragen op dit punt blijkt wel dat beschikbaarheid van woningen voor gaat op de sociale cohesie in de buurt. Ook een pas op de plaats maken zodat een andere corporatie wellicht een betere bijdrage kan doen lijkt niet realistisch. Door de beperking van de Woningwet 2015, waardoor corporaties zich minder op de buurt en meer op het complex moesten richten, is er momenteel minder aandacht voor sociale cohesie in de buurt.

Op het gebied van sociale interactie kan de corporatiesector een rol spelen door de huurders te helpen met integreren in de buurt, zoals: *“het zou ook leuk zijn als je ergens een introductie krijgt over de buurt dat je weet dat er een Marokkaanse slager op de hoek zit of weet je dat je misschien iets met vouchers doet. “Ja ik zou het ook wel leuk vinden als er dan een bijeenkomst wandeling of zo is door de buurt, zodat je langs inderdaad de slager gaat en langs de plaatselijke bakker en café. Dat lijkt me ook wel leuk dat je gewoon iedereen daar kan ontmoeten”*. Hieruit blijkt dat de huurders meer interacteren met de buurt als er een incentive is. Ook lijken ze meer aan de hand meegenomen te willen worden om buurtbewoners te leren kennen.

Om de leefomgeving op een hoger niveau te krijgen kan de sector meer investeren in het schoon, heel en veilig houden van het complexen en de buurt: *“als je daarvoor zorgt, dan heb je al een hele prettige leefomgeving waar je met elkaar prettig woont en dat is ook weer bevorderlijk voor het gevoel wat je met je buren hebt”*. Uit de theorie bleek al dat wanneer de leefomgeving vervuild, verwaarloosd of onveilig is, dit kan leiden tot gevoelens van onbehagen en onveiligheid onder de bewoners.

Resumé

In deze paragraaf zijn de inzichten die verkregen zijn uit de focusgroep verwerkt. De focus heeft gelegen op het thuis voelen in de buurt en de (eigen)betrokkenheid van buurtbewoners, omdat juist deze aspecten statistisch significant uit de regressieanalyse kwamen. Er zijn meerdere conclusies getrokken uit dit deel van het onderzoek. Ten eerste kan worden gesteld dat de factoren die eraan bijdragen dat je je thuis voelt in de buurt niet verschilt tussen de verschillende huurders. Een fijne woning in een buurt met voorzieningen en interactie met buurtbewoners is voor iedereen belangrijk. De interactie met buurtbewoners is ook voor iedereen belangrijk, maar er is toch een verschil. Door het tijdelijke karakter van het jongerencontract is er minder bereidheid om in lange termijn relaties te investeren. Dit uit zich onder andere op het deelnemen in bewonerscommissies maar ook in het bijwonen van gemeenschappelijke activiteiten. Huurders met een regulier contract doen daar meer moeite voor maar dan moet er wel een incentive zijn. Er is dus geen intrinsieke behoefte aan intensief contact met buurtbewoners. Omdat deze groep huurders al een informele groep om zich heen heeft is het voor nieuwkomers lastiger te integreren in een buurt. Dit wordt versterkt als de buurt uit een homogene groep bestaat. De huurders met een jongerencontract worden hier graag mee geholpen door ze wegwijs te maken in de buurt. De corporatiesector kan in haar strategisch voorraadbeleid gezamenlijk meer doen aan optimale buurtmixen. Er moet ruimte zijn in de buurt voor iedere doelgroep. Beschikbaarheid en sociale cohesie moeten daarvoor even belangrijk worden geacht, dat is moeilijk in tijden van woningnood.

4.5 Conclusie

Het verband tussen het jongerencontract en sociale cohesie is in dit hoofdstuk geanalyseerd. Met de resultaten uit de kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethode kunnen deelvraag vijf en zes worden beantwoord. Uit de multiple regressieanalyse is gebleken dat het jongerencontract de sociale cohesie in de buurt negatief beïnvloedt. Op drie van de vijf dimensies is dat effect significant. Hiermee is de hypothese, gevormd op basis van de bestudeerde theorie, bevestigd. De resultaten uit de gehouden focusgroep laten zien dat op het gebied van betrokkenheid het jongerencontract niet positief bijdraagt. De jongeren zijn terughoudend om te investeren in lange termijn relaties en de bewoners met een regulier contract zijn bang voor verandering van de buurt en staan daardoor minder open voor huurders met een jongerencontract. Hiermee kunnen de laatste deelvragen worden beantwoord.

In hoeverre beïnvloedt een jongere met een jongerencontract de sociale cohesie in de buurt? De jongere met een jongerencontract beïnvloedt de sociale cohesie in de buurt negatief. Dit blijkt uit de kwantitatieve analyse. Bij drie van de vijf dimensies is dat significant aangetoond. Het effect is met een gemiddelde daling tussen -0,0167 en -0,03 op het oordeel op sociale cohesie zwak te noemen. Uit de kwalitatieve analyse wordt dit beeld bevestigd. Er zit weinig verschil tussen de huurders met een jongerencontract en regulier contract op het gebied van betrokkenheid en thuis voelen in de buurt. Het verschil zit hem in het feit dat huurders met een jongerencontract minder snel geneigd zijn om veel tijd te investeren in een relatie met buurtbewoners.

Wat kunnen corporaties doen om de sociale cohesie in de buurt te verbeteren? De corporatiesector zou meer kunnen doen aan het mixen van doelgroepen in de buurt. Er is geen samenwerking tussen corporaties die gericht is op de combinatie tussen beschikbaarheid en sociale cohesie. Verder kan er meer tijd worden gestoken in het begeleiden van nieuwe huurders met een jongerencontract in de buurt.

De resultaten van de vorige empirische analyse zijn samengevoegd in een overzicht dat de samenhang van dit onderzoek rechtvaardigt. In figuur 33 is het volledige overzicht zien. Het daaropvolgende hoofdstuk zal de conclusies, reflectie en advies met betrekking tot de centrale onderzoeksvraag presenteren, gebaseerd op dit overzicht.

Figuur 33, overzicht empirische analyse

Eigenschapsbegrip	Dimensies	Indicator	Bron
Begrip: Sociale cohesie	1. Veilige omgeving	vertrouwen, gemeenschappelijke identiteit en het gevoel van verbondenheid	Kearns & Forrest, 2001
Definitie: "Wat een gemeenschap bij elkaar houdt en het vermogen van burgers om samen te leven en samen te werken" (WRR, 2018, p75)	2. Sociaal contact tussen buurtbewoners	gemeenschappelijke activiteiten, bereikbaarheid voorzieningen, hetrogene community, contact met de burens	
	3. Prettige leefomgeving	goed onderhouden en aantrekkelijke openbare ruimte, verbondenheid tussen bewoners, voldoende groenvoorzieningen	
	4. Betrokken bij en vertrouwen in de buurt	samenredzaamheid, gedeelde normen en waarden	
Deelvraag 1:	Sociale cohesie zegt iets over de mate van gelijkheid in de maatschappij, waar weinig verschil zit tussen normen en waarden, er minimaal conflicten zijn en onderlinge relaties goed zijn.		
Deelvraag 2:	Sociale cohesie wordt beïnvloed door verschillen tussen gemeenschappen, gecreëerd door veranderende behoeften van individuen, de kwaliteit van de leefomgeving en de betrokkenheid/vertrouwen tussen buurtbewoners.		
Begrip: Tijdelijk jongerencontract in Amsterdam	1. Tijdelijkheid	je kunt de woning voor maximaal vijf jaar huren. In specifieke gevallen is een verlenging van twee jaar toegestaan.	Tweede Kamer der Staten-Generaal, dossier 34156 nr.3, 2015
	2. Leeftijdsgebonden	voorrang op een woning wanneer je jonger bent dan 28 jaar.	Tweede Kamer der Staten-Generaal, dossier 34156 nr.3, 2015
Definitie: Een jongerencontract is een tijdelijk contract voor jongeren van 18 tot en met 27 jaar voor een maximale duur van vijf jaar.	3. Verbonden zijn met de stad Amsterdam	je moet zes jaar in de stad wonen of er in de afgelopen tien jaar hebben gewoond.	www.woningnetregioamsterdam.nl/Nieuws/Voorrang
	4. Woninggrootte	binnen de ring max 40 m2 WWD, buiten de ring max 50m2 WWD.	gemeente Amsterdam, 2020
Deelvraag 3:	De sociale cohesie in Amsterdam is al jaren stabiel en beweegt zich rond het rapportcijfer van een 6. Dichtbebouwde stedelijke wijken met veel alleenstaanden en allochtonen hebben vaak een lager verantwoordelijkheidsgevoel en minder betrokkenheid bij de woonomgeving, wat kan leiden tot fysieke verloedering en een lagere sociale cohesie.		
Deelvraag 4:	De invoering van het jongerencontract heeft ervoor gezorgd dat er in de periode 2016-2022 ruim 6300 woningen met deze contractvorm zijn verhuurd.		
Data	BBGA	kerncijfers op buurtniveau	
	AFWC	woonkenmerken van ruim 190.000 woningen	
	HIRA	uitgebreide enquête die specifiek gericht is op huurders en hun woonervaringen	
Analyse regressie en focusgroep: deelvraag 5	De jongere met een jongerencontract beïnvloedt de sociale cohesie in de buurt negatief. Dit blijkt uit de kwantitatieve analyse. Bij drie van de vijf dimensies is dat significant aangetoond. Het effect is met een gemiddelde daling tussen -0,0167 en -0,03 op het oordeel op sociale cohesie zwak te noemen. Uit de kwalitatieve analyse wordt dit beeld bevestigd. Er zit weinig verschil tussen de huurders met een jongerencontract en regulier contract op het gebied van betrokkenheid en thuis voelen in de buurt. Het verschil zit hem in het feit dat huurders met een jongerencontract minder snel geneigd zijn om veel tijd te investeren in een relatie met buurtbewoners.		
Deelvraag 6:	De corporatiesector zou meer kunnen doen aan het mixen van doelgroepen in de buurt. Er is geen samenwerking tussen corporaties die gericht is op de combinatie tussen beschikbaarheid en sociale cohesie. Verder kan er meer tijd worden gestoken in het begeleiden van nieuwe huurders met een jongerencontract in de buurt.		

Bron: bewerking auteur, 2023

5. Conclusie, reflectie en advies

5.1 Inleiding

Dit laatste hoofdstuk bevat de bevindingen en resultaten van het onderzoek waarna dit is samengevat en geëvalueerd om een definitieve conclusie te formuleren. Het onderzoek heeft zich gericht op sociale cohesie en het jongerencontract met als doel in beeld te brengen welk effect dit heeft in buurten. Door middel van *mixed methods* zijn de belangrijkste onderzoeksvragen aangepakt en is geprobeerd inzicht te verschaffen. De conclusie biedt een samenvattend overzicht van de belangrijkste bevindingen en biedt tevens ruimte voor reflectie op de methodologische aanpak en eventuele beperkingen van het onderzoek. Bovendien worden praktische implicaties en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek gepresenteerd.

5.2 Conclusie

In dit onderzoek heeft de volgende onderzoeksvraag centraal gestaan:

Wat is het effect van jongerenwoningen, verhuurd met een jongerencontract in de sociale huur, op de sociale cohesie in de buurt?

Sociale cohesie is van alle dagen en als wetenschap ongeveer twee honderd jaar geleden ontstaan. Veranderende samenleving als gevolg van de diverse revoluties zorgt voor veranderende behoeftes van individuen. Deze veranderende behoefte heeft effect op het groepsgevoel waardoor community's hun kracht verliezen. Omdat niet ieder individu die behoefte heeft of adaptief is en mee kan gaan in de verandering zorgt dit voor wrijving. Banden worden zwakker en vallen uiteen. Voor homogene groepen is het onderhouden van die band makkelijker omdat er gedeelde behoefte en interesse is. Wanneer dit doorbroken wordt beginnen er ook scheurtjes te komen in de sociale cohesie.

Sociale cohesie is een meerdimensionaal begrip dat meerdere betekenissen heeft. Het is terug te brengen naar vijf dimensies die op verschillende niveaus beïnvloed kunnen worden. Op het niveau van de buurt blijkt dat kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving een rol speelt in de mate van interactie, betrokkenheid en vertrouwen tussen buurtbewoners. Door de ontmoeting te creëren en faciliteren en de bereikbaarheid van voorzieningen te optimaliseren raken buurtbewoners meer betrokken bij hun omgeving.

Amsterdam heeft door de industriële revolutie veel welvaart ervaren en is daardoor aanzienlijk gegroeid in aantal inwoners. Omliggende gemeentes zijn bij de stad getrokken en door de stadvernieuwing zijn er veel nieuwe wijken bijgekomen. Deze modernisering kan negatieve invloed hebben op de sociale cohesie omdat homogene wijken werden aangetast. De sterke *bonding capital* is in sommige buurten onder druk komen te staan. Toch blijkt uit onderzoek dat de sociale cohesie tussen 2000-2018 fluctueert maar niet echt afneemt. Vertrouwen in je burens en elkaar helpen is toegenomen, met elkaar belangrijke zaken bespreken is juist aanzienlijk afgenomen. Gemeente Amsterdam erkent het belang van goede sociale cohesie en heeft dit een plek op de agenda gegeven.

Een ander type verandering is te vinden in tijdelijkheid. Sinds 2016 kunnen woningverhuurders wegens dringend eigen gebruik met voorrang woningen verhuren aan jongeren met een jongerencontract. De jongere moet jonger zijn dan 28 jaar en krijgt een contract van maximaal 5 jaar. Deze voorrangmaatregel zorgt ervoor dat de doelgroep die de stad nieuwe energie geeft en de economie stimuleert, een plek krijgt. Tegelijkertijd daalt de woontijd van deze doelgroep, jongeren tot 28 jaar, van 7,8 jaar naar gemiddeld 4 jaar. Dit betekent veel wisselingen in complexen en vaak nieuwe gezichten in de buurt. Lieven de Key heeft op complex niveau onderzoek uitgevoerd naar de invloed van jongeren met een jongerencontract. Hieruit bleek dat met name het verschil in levensfase en kwetsbare jongeren als negatief wordt ervaren. Daarnaast zijn jongeren met een jongerencontract meer op zichzelf gericht en zoeken ze minder interactie.

De regressieanalyses hebben significant aangetoond dat wanneer het aandeel jongerencontracten in de buurt toeneemt het oordeel op drie dimensies van sociale cohesie afneemt. Dit is overeenkomstig met de veronderstelling dat het jongerencontract goed is voor het toevoegen van jongeren in de stad maar negatief is voor de sociale cohesie in de buurt. In het aanvullende kwalitatieve onderzoek is op zoek gegaan naar duiding van het negatieve effect en welke bijdrage de corporatiesector kan leveren aan het verbeteren van de sociale cohesie. Hieruit blijkt dat met name de eigen betrokkenheid van de jongeren lager is als het gaat om langdurige relaties opbouwen. Dit is in lijn met de hypothese dat jongeren die een woning huren met een jongerencontract minder interactie hebben met buurtbewoners omdat ze tijdelijk in de buurt wonen.

En hoewel Jan Schaefer gelijk had dat je in geouwehoer niet kunt wonen, kun je door behoeftes op elkaar af te stemmen wel prettiger wonen, en misschien gaan dan wél alle buurtbewoners naar het buurtfeest.

5.3 Reflectie

Door middel van dit verkennende onderzoek is getracht het effect van het jongerencontract op de sociale cohesie in de buurt inzichtelijk te maken, zodat de corporatiesector rekening kan houden met eventuele gevolgen van de keuzes gericht op de doelgroep. Er is gestart met het uitvoeren van literatuuronderzoek om dit vervolgens aan te vullen met Amsterdamse context. In de multiple regressieanalyse zijn de dimensies van sociale cohesie getoetst aan het aandeel jongerencontracten in de buurt en vervolgens aangevuld met inzichten uit de focusgroep. Het combineren van data uit de database van zowel gemeente Amsterdam als de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties heeft geleid tot een bruikbare database. Data over sociale cohesie is gevonden in het HIRA onderzoek van de Amsterdamse corporaties. Dit heeft ervoor gezorgd dat er mooie inzichten zijn verkregen over dit onderwerp. Toch zijn er ook wat beperkingen in dit onderzoek:

- Dit onderzoek richt zich op jongerencontracten, uitgegeven door woningcorporaties, in de sociale huur. Het tijdelijk karakter van dit product is ook terug te vinden in het geliberaliseerde deel van de markt. Dit deel van de markt zou, doordat het aandeel verhuurd met een tijdelijk contract groter wordt, het effect op sociale cohesie kunnen beïnvloeden. Voor een volledig beeld zou onderzoek naar de totale woningmarkt in Amsterdam met alle tijdelijke contracten een ander beeld kunnen geven.
- Sociale cohesie laat zich niet beperken tot buurtgrenzen. In dit onderzoek zijn buurten gekozen omdat dit het schaalniveau is waarop vastgoedeigenaren invloed kunnen uitoefenen. Het oordeel uit het HIRA onderzoek kan echter ook verstoord worden door overlast van buurtbewoners die niet uit de buurt komen. Een ander abstractieniveau, zoals postcodegebied, wijken of stadsdelen, kan hierdoor voor andere uitkomsten zorgen.
- Gezien het relatief korte bestaan van het jongerencontract en de daarmee beperkte aanwezigheid van literatuur omtrent het effect van tijdelijke contracten heeft daar geen theoretisch studie plaatsgevonden. Het zou mooi zijn als er meer onderzoek plaatsvindt op het gebied van tijdelijkheid in combinatie met betrokkenheid.
- De data die gebruikt is voor het kwantitatieve deel van dit onderzoek bestaat uit ordinale gegevens. Ondanks dat dit meetniveau niet ideaal is om regressieanalyses mee uit te voeren was dit de beste informatie die beschikbaar is. Idealiter wordt dit uitgevoerd met informatie op ratio niveau.
- Het HIRA onderzoek loopt inmiddels twee jaar en geeft veel mooie inzichten. Het is aan te bevelen dit onderzoek, of onderzoek specifiek gericht op buurten met een groot aandeel jongerencontracten, te blijven volgen. Veranderingen in het oordeel van sociale cohesie kan duiden op een veranderde samenstelling van de buurt. Hierdoor kunnen corporaties eerder bijsturen.

- Het kwalitatieve onderzoek is uitgevoerd middels een focusgroep met zes huurders en twee werknemers van dezelfde corporatie. Gezien de beperkte tijd is het bij één focusgroep gebleven. De representativiteit van de uitkomsten is hierdoor lager dan gewenst. Door meer huurders en medewerkers van verschillende corporaties en gemeente Amsterdam toe te voegen kan dit verbeterd worden.

In bovenstaande reflectie is al een aantal aanbevelingen weggegeven voor vervolgonderzoek. Zo is het interessant om het effect van tijdelijkheid op intrinsieke motivatie om onderdeel uit te maken van een community te onderzoeken. Ook zou dit onderzoek breder getrokken kunnen worden door naast corporaties ook beleggers en particuliere eigenaren te betrekken. Een herhaling van dit onderzoek naarmate de looptijd van het HIRA onderzoek langer is zou ook relevant zijn.

5.4 Advies aan de sector

Uit dit onderzoek volgen drie adviezen waar zowel Lieven de Key als de overige Amsterdamse corporaties aan kunnen werken. De adviezen bevinden zich op verschillende niveaus en zijn op de korte, middellange en lange termijn ingedeeld.

Een plek voor iedereen

Ongeacht je levensfase, leeftijd, achtergrond, opleidingsniveau of inkomen moet de stad beschikbaar zijn voor iedereen. Amsterdam heeft een grote aantrekkingskracht voor alle smaken van de samenleving. Dit brengt uitdagingen met zich mee op allerlei vlakken. Zo ook op het gebied van sociale cohesie. Veranderingen in de samenleving zorgen voor veranderende behoefte bij alle doelgroepen. Homogene buurten verdwijnen, dat vraagt flexibiliteit van de huidige bewoners en nieuwe instroom. Om de sociale cohesie in buurten op het gewenste niveau te houden of krijgen is een gezamenlijke visie op de buurt nodig. Door de woningnood en de beperkingen van de Woningwet uit 2015 ligt de focus van de corporaties op beschikbaarheid, want wonen is een basisbehoefte en moet voor iedereen beschikbaar zijn. De drang om woningen toe te voegen kan ervoor zorgen dat buurten uit balans raken, omdat het belang van de buurt niet op de eerste plaats komt. Hierin ligt ook een verantwoordelijkheid van de gemeente Amsterdam. Een visie uitgedrukt in buurtsamenstelling draagt bij aan een duidelijke richting voor de sector. Tegelijkertijd kan dit ervoor zorgen dat de kraan voor jongeren in specifieke buurten wordt dichtgedraaid. Ook hier kan de gemeente Amsterdam een bijdrage leveren door de beperking, die er binnen de ring is, te versoepelen. Samenvattend is het advies dat Amsterdamse corporaties met gemeente Amsterdam in gesprek gaan om dergelijke strategische buurtvisies vorm te geven.

Jongerencontract, doel of middel

Het jongerencontract heeft als doel om ervoor te zorgen dat woningen na vijf jaar vrijkomen en er weer een nieuwe jongeren de kans krijgt om zich te vestigen in Amsterdam. Uit de focusgroep kwam duidelijk naar voren dat de kwaliteit van de woning veel invloed heeft of je je thuis voelt in de buurt en prettig woont. Studio's zijn een mooi product omdat je op relatief beperkte oppervlakte veel jongeren een woning kunt bieden. Tegelijkertijd blijkt uit dit onderzoek dat een studio beperkende factoren heeft en de verhuisgeneigdheid toeneemt. Ook het ontbreken van privé buitenruimte wordt als negatief punt benoemd. Hiermee rijst de vraag of huurders van studio's langer dan vijf jaar zouden blijven wonen als ze geen tijdelijk contract zouden hebben. Het advies is om te onderzoeken of tijdelijke contracten nodig zijn in studio's. Wanneer blijkt dat huurders gemiddeld niet langer dan vijf jaar in een studio wonen is de onzekerheid van een jongerencontract bij dit product niet nodig. Bijkomend voordeel kan zijn dat huurders meer betrokkenheid gaan tonen.

Neem jongeren bij de hand

Jongeren hebben moeite om te connecten in de buurt, met name in buurten waar buurtbewoners al sterke informele banden hebben. Door jongeren kennis te laten maken met de buurt wordt de drempel verlaagd om buurtbewoners te ontmoeten. Je kunt dan denken aan wandelroutes georganiseerd door de beheerders, buurtbewoners met een regulier contract en plaatselijke ondernemers. Op deze manier integreren jongeren sneller, leren ze buurtbewoners kennen en weten ze bij welke lokale ondernemer ze moeten zijn. De veronderstelling dat jongeren dit zelf wel via hun digitale netwerk zullen vinden blijkt dus niet waar te zijn. Bijkomend voordeel kan zijn dat de buurteconomie hierdoor versterkt wordt. Naar gelang het type complex en buurt kan de intensiteit van deze maatregel worden geïntensiveerd.

Literatuurlijst

- Broek, B. (2022). Geraadpleegd op juli 10, 2023. Amsterdamse jongeren krijgen voorrang op jongerenwoning. Parool. (<https://www.parool.nl/amsterdam/amsterdamse-jongeren-krijgen-voorrang-op-jongerenwoning~bb947b53/>)
- Blokland. (2000). Cohesion, community and solidarity. *The Netherlands journal of social sciences*, 56-70.
- Bolt, G. & R. ter Maat, (2005). Participatie in de buurt, Tijdschrift voor de Volkshuisvesting, 2005/2006, pp. 56-62.
- Bolt, G. & M. Torrance, (2005). Stedelijke herstructurering en sociale cohesie. Utrecht.
- Booi, H., Smeets, H., Wilde, S, de.,Huijzer, A., Graaff, L, de., Bosman, N., Dalmaijer, L. De staat van de stad Amsterdam 2019. 13 leefbaarheid en veiligheid. Gemeente Amsterdam. Amsterdam
- Boutellier, H. (2004). The safety utopia. Springer Netherlands.
- Boutellier, H., Brock, A., Kwakernaak, M., Meere, F, de (2019). Literatuurstudie sociale cohesie. Ten behoeve van de ontwikkeling van de maatschappelijke impact analyseren. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Buijs, A. (2017). Statistiek om mee te werken. Utrecht. Noordhoff uitgevers bv
- Buys, A., Post, R., Wittkämper, L., Hoeve, R. (2022). Evaluatie jongerencontract Amsterdam. Onderzoek naar de werking en beleving. Amsterdam RIGO research en advies. Gemeente Amsterdam, Federatie Amsterdamse Huurderskoepel (FAH), huurdersvereniging Arcade en Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties (AFWC).
- Castells, M. (2000). Rise of the network society. The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume 1.
- De geschiedenis van Amsterdam. (z.d.). OUD AMSTERDAM. Geraadpleegd op September 13, 2023 van (<https://www.oudamsterdam.info/geschiedenisvanamsterdam>)
- Dekker, K., & Bolt, G. (2005). Social cohesion in post-war estates in the Netherlands: Differences between socioeconomic and ethnic groups. *Urban Studies*, 42(13), 2447-2470.
- Florida, R. (2002). The Rise of the Creative Class. And How It' s Transforming Work, Leisure and Everyday Life. New York: Basic Books.
- Forrest, R., & Kearns, A. (2001). Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2125-2143.
- Gemeente Amsterdam. (2011). Structuurvisie Amsterdam 2040. Economisch sterk en duurzaam. Gemeente Amsterdam. Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam. (2019). Omgevingsvisie Amsterdam 2050. Gemeente Amsterdam. Amsterdam
- Gemeente Amsterdam. (2020). Samenwerkingsafspraken 2020-2023. Amsterdamse prestatieafspraken tussen de woningcorporaties, de huurderskoepels en de gemeente. Gemeente Amsterdam. Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam (2022). De Amsterdamse bevolking sinds 1900. Geraadpleegd op September 10, 2023 van (<https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/de-amsterdamse-bevolking-sinds-1900>).

- Gemeente Amsterdam. (2023). Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting, Gemeente Amsterdam. Amsterdam.
- Goddijn, H. P. M. (1973). *Sociologie, socialisme en democratie: de politieke sociologie van Emile Durkheim*. Nederland: Boom.
- Hart, J.D., Knol, F., Maas-de Waal, C., & Roes, T. (2002). *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Henning, C. and Lieberg, M. (1996). *Strong ties or weak ties? Neighbourhood networks in a new perspective*, Scandinavian Housing and Planning Research.
- Hest, E. van., Werfhorst, H, van de. (2019). *Gelijke kansen in de stad*. Universiteit van Amsterdam. Amsterdam.
- Hoeks, L. (2017). L. 'In geouwehoer kun je niet wonen.' *Het leven van Jan Schaefer*. Amsterdam: Atlas contact
- Horst, H. van der, J. Kullberg, en L. Deben, (2001). *Wat wijken maakt: de wording van functionele, sociale en expressieve kwaliteiten van Vreewijk, Zuidwijk en Ommoord*, DGVH/Nethur Partnership, Utrecht/Den Haag.
- Houtman, D. (1994). *Werkloosheid en sociale rechtvaardigheid: Oordelen over de rechten en plichten van werklozen*, Amsterdam: Boom
- Hsieh, C. C., & Pugh, M. D. (1993). *Poverty, income inequality, and violent crime: A meta-analysis of recent aggregate data studies*. *Criminal Justice Review*, 18(2), 182-202.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Kamp, L van de & Welschen, Saskia (2019). *Sociale cohesie in gentrificerende arbeiderswijken van Amsterdam-Noord*.
- Kearns, A., & Forrest, R. (2000). *Social cohesion and multilevel urban governance*. *Urban Studies*, 37(5-6), 995-1017.
- Komter, A. E., Burgers, J. P., & Engbersen, G. (2000). *Het cement van de samenleving: een verkennende studie over solidariteit en cohesie*. Amsterdam University Press: Amsterdam.
- Lieven de Key (2015). *Kiezen voor mensen die hun eerste stappen zetten op de woningmarkt*. Amsterdam.
- Lieven de Key (2021). *Panelonderzoek naar gemengde complexen*. Lieven de Key. Amsterdam
- Lijzenga, J & Setten van M (2022). *Context- en Trendanalyse ten behoeve van actualisatie Koers*. Companen, Arnhem.
- Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijkrelaties. (2014). *Celebrate the city. Samen werken aan de stad van de toekomst*. Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijkrelaties. Den Haag.
- Moreno, C., Allam, Z., Chabaud, D., Gall, C., Pratlong, F. (2022). *Introducing the "15-Minute City": Sustainability, Resilience and Place Identity in Future Post-Pandemic Cities*. *Smart Cities 2021*, 4, 93-111.
- Novy, A., Swiatek, D. C., & Moulaert, F. (2012). *Social cohesion: A conceptual and political elucidation*. *Urban Studies*, 49(9), 1873-1889.

Oppelaar, J. en K. Wittebrood, (2006). Angstige burgers. De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Putnam, R. D. (2000). The handbook of social capital. Oxford University Press.

Ranci, C. (2011). Competitiveness and social cohesion in Western European cities. *Urban Studies*, 48(13), 2789-2804.

Ruijsbroek, A., Droomers, M., Groenewegen, P. P., Hardyns, W., & Stronks, K. (2015). Social safety, self-rated general health and physical activity: Changes in area crime, area safety feelings and the role of social cohesion. *Health & Place*, 31, 39-45.

Sampson, R.J., S.W. Raudenbush & F. Earls (1997). Neighbourhoods and violent crime. A multilevel study of collective efficacy. *Science* 277, pp. 918-924.

Spaulding, J. A., Simpson, G., & Durkheim, E. (2010). *Suicide*. Simon and Schuster.

Sztompka, P. (1999). *Trust: A sociological theory*. Cambridge University Press: Cambridge, Verenigd Koninkrijk.

Tönnies, F. (1935). *Gemeinschaft und Gesellschaft: Grundbegriffen der reinen Soziologie*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft

Uyterlinde, M., & Engbersen, R. (2018). *Zijn vitale wijken maakbaar? Essay Kenniswerkplaats leefbare wijken Rotterdam*. Den Haag: Platform 31.

Van den Berg, G & van Wonderen, R. (2019). *Jongeren en polarisatie. Verkenning naar polarisatie waarbij jongeren zijn betrokken en gehanteerde werkwijze om hier mee om te gaan*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.

Van Gent, W., & Boterman, W. (2018). Gentrification of the changing state. *Tijdschrift voor Economische en So-ciale Geografie*, 35-46.

Van Hoek, S. (2018). *Schrijfgids voor economen*. Bussum: Coutinho.

Verheij, J. (2022). *Gentrificatie & sociale schokken. Een onderzoek naar het effect van corporatieverkoop op sociale samenhang in Amsterdamse buurten*.

WRR (2018). *De nieuwe verscheidenheid: Diversiteit naar herkomst en de gevolgen voor sociale cohesie en economische groei*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid: Den Haag.

Wittebrood, K. & T. van Dijk (2007). *Aandacht voor de wijk. Effecten van herstructurering op de leefbaarheid en veiligheid*.

Bijlagen

Bijlage 1: verslag focusgroep

Bijlage 2: test op normaalverdeling

Bijlage 3: test op lineair verband

Bijlage 4: test op homoscedasticiteit

Bijlage 5: test op multicollineariteit

Bijlage 6: meervoudige regressieanalyse